

DÁVID ZOLTÁN

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

Sáros a történeti Magyarország egyik legészakibb, már Lengyelországgal határos vármegyéje volt. Az 1910. évi népszámlálás szerint hét járásban és három szabad királyi városában (Eperjes, Bártfa, Kisszeben) 174 620 lakosból 101 855 szlovák (58,3%), 38 500 rutén (22,0%), 18 088 magyar (10,1%), 9447 német (5,4%), 6730 egyéb (3,9%) — főként lengyel és cigány — anyanyelvű volt. A magyarok nagy része (11 323 lakos) a három városban élt, Eperjesen relatív többségük volt (48,9%). A falvakban csak elvétve mutattak ki nagyobb számban magyarokat, valamennyiben a szlovákok vagy ruténok voltak többségben.

Így volt ez már *Fényes Elek* korában is, aki 1830. évi adatai alapján a megye 401 lakott helyén 182 817 lakosból 115 129 tótot (63%), 59 338 orosz (32,5%), mindössze 300 magyart, 1500 németet és 6550 zsidót tüntetett fel. Nála a városok is szlovák többségűek, magyar lakosságot egyetlen helységben sem jelzett.

Hasonló adatokat tartalmaz a Helytartótanács 1773. évi adatgyűjtése, a *Lexicon locorum populosorum* is, ahol a helységekben beszélt nyelv csupán a később Abaúj megyéhez csatolt Téhany (Hernádtihany) községben volt magyar (amely egyébként arról volt nevezetes, hogy szőlőhegyén egyedül itt termeltek bort a megye területén). Nemzetiségi megoszlásáról ez legkorábbi adatunk, s eszerint Sáros vármegye a XVIII. század végén teljes egészében a szlovák-rutén nyelvterülethez tartozott.

Alaposabban szemügyre véve népesedéstörténetét, kiderül, hogy korábban más volt a helyzet. *Kniezsa Istvánnak* a helységnevek elemzése alapján készült tanulmánya felhasználásával *Szabó István* a magyarság által megszállt terület határát így vonta meg: "A XI. századi magyar etnikai határ a Hernád és a Tárca völgyében a sárosi medencére futott fel s ... itt jutott összefüggő népi tömbjével északi irányban a legmesszebb. E korai kitelepülést, mely szintén határőrök védelme alatt ment végbe, részben a sárosi sóbányák, részben a völgyi vidéknek a magyarság gazdasági életformájának kedvező talaj és éghajlati viszonyai magyarázzák meg." *Györffy György* idézi, hogy Komlóson már a XIII. században várjobbágyok éltek. (Pontosabban a "Szentkirály jobbágyfiai — iobagionum castris, qui vulgo filii iobagionum sancti regis appellantur".)

Sáros kezdetben Abaúj (régii nevén Újvár) vármegye része volt. A sárosi királyi erdőispánság 1247-ben még nem vármegyeként, hanem királyi uradalomként szerepel. Egy részét 1248-ban királyi vadászóhelynek mondják, központjában, Sároson, mely 1245 óta királyaink kedvelt tartózkodási helye volt, vár is épült. Ez 1262-ben tűnik fel először, majd 1270-től szerepelnek a sárosi várhoz tartozó földek és 1285-ben értesülünk, hogy a sárosi ispán egyben sárosi várnagy is. A megyei önállósulás első jelei 1325-ben jelennek meg, ekkor említik először a sárosi ispánt 4 szolgabíróval, erdőuradalomból ekkor alakult vármegyévé.

Ezután sorra létesültek helységei, amelyeknek magyar névalakjából *Tóth Sándor*, Sáros megye három kötetes monográfiájának szerzője arra következtetett, hogy lakosságuk is magyar volt. A felsorolás azonban részben nem teljes, részben olyan falvakat is idevett (például a -vágás utótagú irtásfalvakat), amelyek későbbi telepítések voltak, és lakosságuk különböző szláv népelemekből tevődött ki. Ismeretes volt előtte a protestánsok jelenléte is, de nem különítette el pontosan a református magyar gyülekezeteket az evangélikusokétól, akik között a németek és szlovákok voltak többségben (lehettek azonban a magyarok is). Több konkrét adattal

igazolta a magyar lakosság jelenlétét, de helységeikről, számukról és eltűnésük körülményeiről nem tájékoztatott.

E tanulmány célja a Sáros vármegyében egykor fennálló magyar települések pontos számbavétele, a magyar települési terület kiterjedésének és határának megrajzolása, majd a pusztulás időpontjának megállapítása volt. Nem tekintetem feladatommak az egész megye népesedéstörténetének megírását: a négyszáz községről rendelkezésre álló források teljes körű feldolgozása éveket vett volna igénybe. Nem volt alkalmam helyszíni kutatások elvégzésére sem (egyházi anyakönyvek tanulmányozása, helyi adatszolgáltatók megszólaltatása stb.), csak a Magyar Országos Levéltárban található források egy részének névanyagát dolgoztam fel, ezek segítségével igyekeztem a feltett kérdéseket megválaszolni.

A helységek népessége a XVI. század közepén

Elsődleges forrásaim a dézsmajegyzékek voltak, amelyeknek sorozata a megyében 1538-ban indul. Az első kimutatásokban azonban csak a dézsma helységenként összesített mennyiséget tüntették fel. A névsorok 1558-tól kezdődnek s helységenként felsorolják a gabonatermésük után dézsmát fizető jobbágyok és zsellérek, illetve a 6 dénár kereszténypénzt fizető, földterülettel nem rendelkező szegényebb zsellérek és házatlan zsellérek nevét. Az összeírók processusok szerint haladtak, amelyek a vizsgált időszakban mindig azonos helységeket tartalmaztak, sőt az összeírások sorrendje is többnyire következetes volt. A dézsmajegyzékek anyaga a XVIII. század végéig halad és bőséges lehetőséget nyújt a válogatásra. Föltűnő azonban, hogy a megye déli részén fekvő Rozgonyi járás helységeinek dézsmajegyzékei Abaúj vármegye anyagában maradtak fenn, így adataimat is onnan merítettem. A későbbi helyzet megismerése érdekében az 1715., 1720. és 1828. évi országos összeírást dolgoztam fel.

A korai dézsmajegyzékek latin nyelvűek, a keresztnéveket írták előre, utána következtek a családnevek. Olykor nehezen olvashatók, a nevek írásmódja, fonetikája is kialakulatlan. Nem ismerik például a cs betűt, helyette c, ch vagy cz szerepel. Az ö betű lehet e, eu vagy ew, az sz helyett gyakran z, a zs helyett s, az u helyett v vagy w szerepel. Nem használtak ékezeteket, következetlenek a kettőzésnél (Szinnai helyett Szinai, de Faragó helyett Farragó, felváltva Gál vagy Gáll), s a hallás után följegyzett nevek gyakran különböző formában jelennek meg (pl. Setith-Sötéth, Csoma helyett Csomó vagy Csomu, Guba helyett Gub szerepel több változatban). Ezért a családneveket — amikor csak lehetett — a ma használatos formákkal azonosítottam s lehetőleg következetesen írtam át (Totth helyett Tóth, Lengyen helyett Lengyel, Poliak helyett Polyák és így tovább). Akadtak bizonytalan olvasatok, amelyeket kérdőjellel, vagy meglepő névalakok, amelyeket felkiáltójellel különböztettem meg. Nagyon szépen írott összeírások mellett előfordultak nehezen kibetűzhető is, másutt a filmszalagon a túloldaról átütő írás tette olvashatatlaná a neveket.

A magyar lakosságú helységekben a családnevek eddig már teljesen kialakultak, ezt bizonyítja, hogy néhány 1558-ban összeírt jellegzetes név 1828-ig valamennyi későbbi forrásban előfordul. Ugyanakkor a megye hegyvidéki tájairól a magyarok közé beköltöző zselléreket és cselédeket gyakran csak keresztnéveikkel tüntették fel, sőt a nemrég keletkezett írtásfalvakban, a mezőgazdasági termelést nem folytató, báránytizedet adó vlach-jogú zsellérek is így sorolták fel, a dézsmajegyzékben családnév egyáltalán nem szerepelt. Mindjárt az

elsőnek összeírt Szentgyörgy faluban Damianus, Thomas, Georgius, Franciscus a teljes névsor. Istvánvágás mind a 16 lakójának csak keresztnévét tüntették fel, miként Uz Peklin, Jakoris, Som, Mocsolya és több más helység lakóinak is. Átmenetet képeznek a Joannes Francisci, Georgius Blasii típusú névalakok, mely esetben az apát és fiút egyaránt csak keresztnévvel jelölték, de kapcsolatuk föltüntetése már némi haladást jelez. Így keletkeztek a később gyakori, keresztnevéből származó családnevek (Gál, Miklós, Ferencz, Sándor, Mihály, Balás stb.). Sokszor tehát a névalak szerint is élesen elválnak a magyar és szláv települések, legalábbis ott, ahol az utóbbiak frissen keletkeztek a korábbi magyar helységek mellett vagy között.

A névanyag minősítésénél nem követtem a negyvenes években megjelent népesedéstörténeti munkák gyakorlatát (*Szabó István: Ugocsa megye, Ila Bálint: Gömör megye, Jakó Zsigmond: Bihar megye, Maksay Ferenc: Szatmár megye* stb.) és a családneveket nem osztottam egyenként magyar, szlovák, ruszin, lengyel, német vagy bizonytalan csoportokra (mely utóbbiba olykor sokat kell sorolni), hanem a falu egészének jellegét vettem alapul. A többségében magyar család- és keresztneveket tartalmazó, a családneveket előre író, az asszonyokat magyar formában (Rel. Nagy Jánosné) megörökítő helységeket magyaroknak vettem akkor is, ha a nevek között akadt néhány idegen, bizonytalan vagy nehezen minősíthető alak. Azokat a helységeket viszont, ahol a névalakokat fordítva írták (a családnév hátul volt), a keresztnevet gyakran nem magyar formában jöttek elő (Dzura, Ihnat, Voytko, Sztas) és a nevek többsége szlovák, ruszin vagy lengyel jellegű volt, idegennek tekintettem akkor is, ha akadt bennük néhány magyarokra valló névalak. Nem tekintettem magyaroknak azokat a falvakat sem, amelyekben csak Polyák, Lengyel, Tóth, Rusznyák, Orosz nevű zsellér lakott, mert a nemzetiségi származásukat minősítő neveket valószínűleg az összeírók adták a családnévvel nem rendelkező jövevényeknek. Ez többnyire a nemrég keletkezett, csupa zsellérből álló, apró településeknél fordult elő; a jelentős szlovák falvak lakóinak jellegzetes családneveit az összeírók tiszteletben tartották és pontosan följegyezték.

Végül vegyes lakosságúnak minősítettem azokat a magyar települési területtel érintkező vagy azon belül fekvő helységeket, ahol a község neve magyar eredetű vagy magyarok jelenlétére utalt s magyar családneveket viselt a lakosság kisebb-nagyobb része is, de már erősen megnövekedett az idegen etnikumra utaló nevek száma, az összeírás időpontjáig elszaporodtak a zselléreként beköltöző szláv eredetű lakosok.

A helységek jellegének meghatározásánál akadtak vitatható esetek, hiszen a családnevek alapján nem mindig lehetett teljes bizonyossággal eldönteni viselőik anyanyelvét vagy nemzetiségét. Voltak szép számmal többféleként olvasható, alaposan elírt, ismeretlen eredetű nevek, amelyeket ide is, oda is sorolhattam. Bizonytalan a több népnél egyaránt előforduló vagy a származásra utaló családnevek minősítése, mert egy-egy Tóth János vagy Lengyel Péter magyar környezetben lehetett régen ott élő, nyelvében magyarrá lett lakos, ám a frissen jöttek még bizonyára beszélték anyanyelvüket s minél többen voltak, annál kevésbé kényszerültek a magyar nyelv elsajátítására. Ilyen esetekben a többség döntött s a bizonytalanokat is olykor közéjük tartozónak vettem. Legtöbbször azonban nem volt vita: a magyar és szláv többség élesen elvált egymástól s a magyar települési terület határának megrajzolása nem ütközött különösebb nehézségbe.

Ezek után következzenek az 1558-ban magyar többségű helységek névsorai. A közlésnél a dézsmajegyzékek eredeti sorrendjét követtem, amint azokat a MOL gyűjteményében őrzik.

DÁVID ZOLTÁN

A dézsaszedők útja a vizsgált időszakban alig változott, legföljebb a járások sorrendje nem volt mindig ugyanaz. Minthogy az adatgyűjtés során egyik helységből a szomszédos faluba mentek, ennek a rendnek előnye, hogy földrajzilag összetartozó településeket soroltak egymás mellé. A betűrendes közlésnél ez a kapocs szétnyílik, viszont egy-egy helység könnyebben megtalálható. A szöveg végén lévő betűrendes mutató segít az eligazodásban.

1. CSIPKÉS

Georgius Setéth, Jacobus Magyar, Georgius Magyar, Andreas Bíró, Petrus, Sigismundus.

2. BODONLAKA

Urbanus Berkó, Andreas Bíró, Joannes Borsa, Michael Kajtor, Michael Berkó, Joannes Csapos, Ladislaus Csomó, Georgius András. *Zsellérek*: Ambrosius Czakó, Simon Máthé, Georgius Berkó, Urbanus Berkó, Briccius, Matthias.

3. GERGELYLAKA

Martinus Gyurkó bíró, Emericus Benedicti, Martinus Feles, Jacobus, Clemens Faragó, Michael Zabi, Botzka, Danianus, Georgius Némethi, Melchior, Baltasar, Stephanus Gabó, Demetrius, Petrus Feles, Vincentius Pethő, Joannes Rózsa, Martinus Szinnay, Joannes Szinnay, Laurentius Szinnay, Benedictus Zugó. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Joannes Zachariae, Mattheus, Thomas Gabó, Martinus Szomor, Christophorus Németh, Michael Gyurkó.

4. SZENTMIHÁLY

Petrus Bíró bíró, Petrus Makkos, Georgius Füstös, Gallus, Andreas Róka, Paulus Gomba, Thomas Cipó, Antonius Gergely, Gallus Szabó, Georgius Sudár, Thomas Francisci, Antonius Botzka, Matthias Gabó, Thomas Ros, Petrus Zeher, Martinus Róka, Petrus Csomó, Emericus Debrai, Michael Olajos, Ladislaus Vadas, Andreas Gabó, Anreas Szarvas, Albertus, Ambrosius Olajos. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Blasius Literatus, Caspar Makkos, Caspar Rozsa, Joannes Gomba.

5. OSZTRÓPATAK

Joannes Csomós judex, Petrus Vincze, Gertrudis Francisci, Joannes Leonarti, Michael Augustini, Bartolomeus Colini, Joannes Somagh, Caspar fili, Paulus Matthiae, Benedictus Olajos, Leonardus Bíró, Demetrius Dóka, Lucas Demetrii, Gregorius Adami, Jacobus Gáll, Joannes Adami, Ursula Ladislai, Lucas Blasy, Stephanus Benedicti, Petrus Somagh, Daniel, Georgius Itzo. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Anna Sophiae, Thomas, Katharina, Blasius Tóth, Jacobus Ozanai, Anna pauper, nihil dedit.

6. URKUTA (Orkuta)

Ladislaus Nyék judex, Gregorius Mihó, Martinus Sáffár, Jacobus Graecian, Gregorius Zathyo (Sottyó), Elias Okos, Stephanus Sáffár, Gallus Vékás, Fabianus Cothyo (Sottyó), Stephanus Tusa, Georgius Sáffár, Thomas Sáffár, Damianus Kőteles, Georgius Németh, Nicolaus Borsó, Philippus Gwspal (Kispál?), Leonardus Cothyo, Gregorius Gwspal, Simon Ajthó, Gregorius Cane (!), Emericus Schite (!), Joannes Tekos, Ambrosius Gwspal, Joannes Lech, Mattheus Kelemen, Antonius Dionisy, Lazarus Cothio, Stephanus Gabó, Georgius Simonis, Thomas Schite, Petrus Bíró, Petrus Rostás, Pewtrus Hála, Lucas Schaffar (Sáffár), Ambrosius Benyák, Sophia rel. Stephanus Martini, Antonius Thws. *Zsellér nincs!*

7. NYÁRS

Jacobus Balla judex, Amrosius Mellék, Jacobus Zakó, Rel. Andreae, Petrus, Stephanus Pige, Joannes Gyre (Györe), Paulus Christan, Gregorius Jó, Christophorus, Joannes Petrák, Georgius Pige, Antonius Demetrii, Augustinus, Valentinus Mellék, Andreas Bertóthy, Andreas Matthei, Nicolaus Faragó, Joannes Hála, Benedictus Demetrii, Georgius Bakó, Michael Stanyo, Antonius Ambrosii, Georgius Zwla, Thomas Bíró, Joannes Mellék, Jacobus Belles, Georgius, Joannes Tóth, Stephanus Bertók, Sinka, Gregorius Rózsa. *Zsellér nincs!* Petrus, Matthias collocarunt fruges.

8. ARDÓ

Thomas judex, Petrus Zakan, Georgius Mellék, Matthaesus, Antonius Torozkay, Michael Nagy, Demetrius Thomae, Mathaeus Mellék, Blasius Uzwiar (!), Georgius Nagy, Martinus Nagy, Ambrosius Barlabas, Joannes Boy, Ambrosius Boros, Georgius Bakó, Gregorius Rósa. *Zsellérek*: Benedictus, Jacobus, Stanislaus. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Joannes, Michael Tóth, Andreas, Antonius, Mattheus: Collocarunt fruges.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

9. JAKABFALVA

Stephanus Török judex, Joannes Tuti, Paulus, Joannes Istenes, Petrus Bene, Blasius Roman, Antonius Kachot, Georgius, Benedictus Friési, Gallus Georgii, Gallus Friési, Sebastianus Győri, Stephanus Győri. Ex parte altera: Sebastianus Csernei judex, Petrus, Philippus, Laurentius Gub, Georgius Gub, Michael Gub, Matheus Setéth, Martinus, Urbanus, Barlabas, Ambrosius Boeska, Valentinus, Georgius Lucae, Michael Csemei, Michael Czakó, Rel. Emerici, Leonardus, Joannes Faragó. *Zsellérek:* Katharini, Thomas Mathó.

10. KERESZTES

Simon Ziar, Urbanus Pál, Simon Jobbágy, Michael Lukács, Thomas Lukács, Ambrosius Ferwath (?), Ambrosius Ispán, Gregorius Bertók, Gregorius Jakus, Michael Swarch, Petrus Balas, Matheus Lukács, Thomas Jakus. *Zsellérek:* Simon Mathus, Simon Tóth, Joannes Polyák, Andreas Csákó, Martinus Bertók, Georgius Jakus.

11. CSALFALVA

Urbanus Simon, Urbanus Rákos, Andreas Rákos, Benedictus Mihályka, Martinus Bíró, Andreas Kacher, Urbanus Székely. *Zsellérek:* Stephanus Rákos, Lucas Rákos, Pethőné.

12. KOMLÓS

Lucas Polyák, Balthazar Labazas (!), Georgius Weress, Lucas Benko, Matthaes Balogh, Sebastianus Magass, Albertus Máthé, Thomas Mérő, Georgius Vojtkó, Stephanus Benyó, Johannes Balogh. *Zsellérek:* Petrus Benyó, Stephanus Chyweo (!), Joannes Polyák.

13. ASGUTH

Michael Kovács, Joannes Pál, Anthonius Pál, Anthonius Warga, Michael Peothi, Matheus Magass, Gregorius Magass, Gregorius Mathó, Nicolaus Mathó. *Zsellérek:* Zatharíné.

14. PRÓCSFALVA

Martinus Szapucska, Augustinus Kozma, Michael Csere és 12 ker. pénzt fizető zsellér név nélkül.

15. LAPOS

Nicolaus Soltész, Stephanus Pochok, Benedictus Szilas, Benedictus Kapacska, Antonius Zámbo, Urbanus Győri, R. Barbara, Blasius Gál, Clemens Szilas. *Zsellérek:* Egidius Szolga, Ambrosius Zámbo, Stephanus Szilas, Ambrosius Kapacska.

16. KAJÁTA (Magyar keresztnévek!)

Simon Babics judex, Michal Lőrincz, Gaspar Gruncsó (!), Georgius Kálnássy, Stefanik Máthé, Gáll Albert, Valent Simon, Ferencz Mihály, Miklós Polyák, Stasné, Jakab Báthory, Mathias Máthé, Crisan Sapara. *Zsellérek:* Andreas Báthory, Ferencz Grego, Antal Csikós, Lénárh Kovács.

17. KISSÁROS

Paulus Georgius, Andreas Tatár, Emericus Mathy, Stephanus Németh, Christophorus Gergő, Aczil Margith (!), Mateus András, Jacobus Tárnok, Stephanus Tóth, Andreas Jankó, Mathya Ambrus, Emericus Kun, Benedictus László, Valentinus Kun, Leonardus Sárváry, Dionisus Kun, Botha Antal, Pastor Urban, Albertus Benyó, Mataeus Balas, Joannes Kun, Antonius Jokus, Thomas Kun, Jacobus Tót, Abeczik Mihál, Leonardus Kotyor. *Zsellérek:* Valentinus Demeter, Pál László.

18. SEBEFALVA

Paulus Greff, Lenarth, Bertha, Antonius Dobray, Jankó Polyák, Balas Barsagh, Lucas Barzagh, Albertus Joskó, Michael Popelya, Sebők, Martinus Máthé, Georgius Martin, Thomas Koreszmáros, Voitko, Martin Thamás, R. Valentini Szabó, Martinus Mikecs. Inquilini non sunt.

19. MEGYE

Lucas Boros, Antonius Ztetzsel, Benedictus Decze, Gallus Czakó, Simon Tóth, Stephanus Laczkó, Martinus Csaras, Nicolaus Füstös, Petrus Bebek, Lucas Tóth, Egidius Gomba, Antonius Bay, Thomas László, Joannes Török, Blasius Tóth. *Zsellérek:* Andreas Kysyl, Matheus Lazko, Matthias Sipos, Emericus Csomó, Joannes Tryska.

20. KENDI

Gallus Tóth judex, Antonius Sándor, Jacobus Máthé, Joannes Márkus, Thomas Antal, Stephanus Csebajka, Paulus Koztrag, Urbanus Major, Zthanyo Bíró, Ladislaus Forgács, Emericus Tancsik, Joannes Csabajka, Thomas Kotan,

DÁVID ZOLTÁN

Elisabeth Csabajtka. *Zsellérek*: Martinus Tóth, Georgius Farkas, Anna vidua, Ladislaus Kelemen. *Ker. pénzt fizetők*: Ladislaus Cristan, Petrus Poszat, Matheus Chabaitka, Valentinus Csiszár, Jacobus Batkai, Albertus Tóth, Matheus Dobzki.

21. SZENTPÉTER

Blasius Woliom (Vallon) judex, Antonius Vidó, Lucas Csik, Andreas Ágoston, Petrus Kántor, Tomas Ágoston, Blasius Hatok, Joannes Olajos, Benedictus Kislőrinez, Valentinus Nagy, Gregorius Balás, Joannes Korpás, Sebastianus Pákász, Georgius Kulin, Georgius Pákász, Paulus Vidó, Gregorius Szörös, Joannes Csik, Antonius Nyudathka (!), Leonardus Tóth, Emericus Hatok, Gregorius Baya, Blasius Nagy, Martinus Német. *Zsellérek*: Albertus Sipos, R. Josephi, Nicolaus Phityok (!), Martinus Korpás, Tomas Tóth, Petrus Kulin, Antonius Pákász, Andreas Csik, Lucas Benyo, Emericus Csik, Gregorius Nagy, Andreas Sipos, Antonius Valion, Joannes Pákász, Mathias Tóth. *Ker. pénzt fizetők*: Stephanus Olajos, R. Michaelis Nagy, R. Ambrosii Csik, Elisabetha vidua, R. Petri Ivachko, Blasius Kolin, Valentinus Sipos, R. Virtenii (?).

22. HÁSSÁGY

Baltasar Csik judex, Simon Pásztor, Matheus Tóth, Martinus Dom, Stephanus Polgár, Albertus Tóth, Michael Urbán, Antonius Benke, Nicolaus Major, Joannes Tóth, Georgius Balás, Steffan, Joannes, Antonius Csik, Phityók. *Zsellérek*: Emericus Kozma, Machael Nagyfő, Joannes Phityók, Matias Major, Jacobus Pásztor, R. Gasparis, Petrus Gáspár, Andreas Hampó, Bukóné, Martinkó, Leonardus, Michael Csik.

23. SÓVÁR

Stephanus judex, Jacobus Borka, Joannes Bojtos, Andreas Janesó, Blasius Breznai, Michael Egyed, Franciscus Bartas, Simon Opallya, Blasius Pásztor, Antonius Egyed, Georgius Tóth, Joannes Marhacz (?), Andreas Bakács, Mateus Burger, Zthanyo Bíró, Valentinus Németh, Nicolaus Tóth, Mikó Totus, Michael Tóth, Tomas Tóth. *Zsellérek*: Blasius Gál, Valentinus Gáll, Georgius Tar, Pethich, Suster Mátyás, Franciscus Duka, Jacobus Tóth, R. Laurenti Duka, R. Petri Jazyna, Liber Marton, Martinus Tóth, Matyi, Nicolaus Kulin, R. Antonii Janesó, Thomas Mihók, Lucas Tóth, Michael Bojtos, Petrus Szörös, Fabian Nagy, Matheus Tipul, Blasius Janesuk, Benedictus Opolka, Michael Szabó, Blasius Bakács, Ambrosius, Andreas Egyed, Stephanus Bacsó, Jacobus András, Martinus Borkó, R. Gallí, Benedictus Császár, Georgius Tóth.

24. ALSÓSEBES

Stphanus Tamás judex, Jacobus Benke, Paulus Jakab, Stephanus Nagy Péter, Jó Tamás, Andreas Pál, Paulus Tamás, Petrus Komkó, Mathias Tálas, Petrus Vitéz, Petrus Márkus, Jacobus Stoffan, Benedictus Vitéz, Andreas Sidó. *Zsellérek*: Paulus Szabó, R. Martini, Benedictus Rosz, Casparus Sidó, Lucas, Martinus Komkó, R. Joanni Márkus. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Humerné, Lökóné, Paulus Hotkó, Andreas Kotász, Simon, Joannes Pajs.

25. SZEDEKERTE

Blasius Debrei judex, Georgius Dienes, Benedictus Debrei, Benedictus Csik, Blasius Sztanyó, Sebastianus Győry, Gregorius Domokos, Jacobus Danovics, Stephanus Dienes, Demetrius Domó, Sebastianus, Joannes Gregó, Gallus Magas, Gregorius Polgár, Stephanus Tóth, Valentinus Sipos, Simon Gywgio (!), Emericus Németh, Paulus Cshó, Andreas Bocska, Ambrosius Soltész, Casparus Debrei, Valentinus Domokos, Joannes Danovics, Laurentius Nagy, Laurentius Gergeldeák, Marcus Benche, Franciscus Sebcsyén, Stephanus Bondo, Stephanus Debrei, Marcus Soltész, Blasius Petheő, Franciscus Csik, Gergeldeák Péter, Petrus Csik. *Zsellér*: Blasius et Gregorius Olajos. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Valentinus Sipos, Kerekes Benceze, Georgius Walint.

26. FINTA

Stephanus Kövér judex, Casparus Goletz (Gerecz?), Albertus Susó (Sugó), Tomas Susó, Andreas Gerecz, Valentinus Susó, Petrus Faragó, Bartholomeus Szabó, Stephanus Polgár, Benedictus Magas, Valentinus Bocska, Matheus Faragó, Paulus Kövér, Ambrosius Bocskó, Blasius Csomó, Petrus Roskó, Jacobus Rogoz, Simon Péntek, Stanislaus Ábrányi, Mateus Simon, Valentinus Tamás, Andreas Bocskó, Joannes Szabó, Andreas Gál, Gregorius Gál, Joannes Németh, Caspar Pethő, Tomas Kövér, Valentinus Robotz, Martinus Pajtás, Benedictus Tóth, Ambrosius Deák, Caspar Faragó. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Matheus Péntek, Joannes Pásztor, Michael Pap koldus, Ladislaus Zoka et alii constructores acervi.

27. KAPPI

Augustinus Stoffan judex, Antonius Urbán, Blasius Korpás, Joannes Tobák, Jakab Istók, Martinus Mikó, Joannes Hoffni, Emericus Zoor, Petrus Patzoth, Stephanus Kis, Jacobus Pulya, Gregorius Martin, Ambrosius Bontz, Paulus Lengyel, Porkoláb János, Stephanus Boza, Jacobus Mikó, Martinus Ladai, Paulus Benyo, Petrus Warga. *Zsellérek*: Andreas Kabath, Leonardus Kabath, Antonius Czigány, Petrus Barta, Martinus Kis, Petrus Péntek, Benyo Zuhy, Tamás Ország, Joannes

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

Balogh, Blasius Benkó, Antonius Nagy, Jacobus Lovász, Joannes Lavati, Woytko, Joannes Sebők. *Ker. pénzt fizető zsellérek:* Martinkó, Mattiz, Stephanus Péter, Petrus Kis.

28. TÖLTSEK (1563)

Jacobus Dionisi judex, Blasius Zalay, Georgius Joannis, Clemens Joannis, Thomas Dionisy, Bartholomeus Bernáth, Simon Bokor, Dionisus Nagy, Antal Orosz, Antonius Makó, Andreas Török, Blasius Nagy, Dionisus Rosa, Valentinus Tóth, Michael Petheő, Georgius Tóth, Petrus Domcsa, Joannes Peres, Benedictus Bíró, Georgius Mester, Jacobus Benke, Andreas Boncz, Clemens Iffiu, Gregorius Bajnok, Martinus Bedő, Valentinus Kulesár. *Inquilini:* Colinus, Emericus Soltész, Bartolomeus Bokó, Matheus Kocsis, Petrus Török, Georgius Boncz, Georgius Bernáth, Joannes Petri, Barla, Georgius Péter, Gregorius Toldy, Gregorius Pintér, Georgius Kazzalinzky. *Ker. pénzt fizető zsellérek:* Gregorius Győri, Paulus Boros, Emericus Győri, Gregorius Kopasz, Lazarus Varga, Anna rel., Valentinus, Stephanus Rosa.

29. NAGY SZILVA (1565)

Martinus Rosa judex, Machael Györke, Petrus Kozma, Paulus Soltész, Gregorius Bozagh, Demetrius Bozagh, Antonius Kozma, Gregorius Tóth, Valentinus Mátyás, Thomas Kozma, Gregorius Mátyás, Ladislaus Mátyás, Michael Christel, Egidius Kozma, Joannes Mátyás, Simon Kósa, Stephanus Hopocz, Gregorius Toldy, Demetrius Zeher, Emericus Zeher, Joannes Zcher, Urbanus Toldy. *Inquilini:* Andreas Tóth, Ambrosius Susó, Benedictus Gyegyey (?).

30. KIS SZILVA (1565)

Valentinus Orsolya judex, Joannes Orsolya, Stanislaus Kocsis, Martinus Bozak, Valentinus Soltész, Blasius Orsolya, Ambrosius Tóth, Bartolomeus Tóth, Colinus Demetrii, Michael Demetrii, Egidius Táncos, Andreas Tóth, Matheus Fóris, Urzula Győri, Rel. Simonis, Sigismundus Literatus.

31. DEMÉTHE

Culin judex liber, Hardacs Georg, Péter bíró, Danabitz János, Lukács Urbán, Vendég Péter, Fejér Lőrinc, Thót László, Hankó Mátyás, Fejér Gergell. *Inquilini:* Matzkó Urbán, Éles Mihály, Ferencz Simon, Sartor Pál, Culin János. *Ker. pénzt fizető zsellérek:* Suszter Kristóf, Boda László, Fejér Kristóf, Soccol (?) Simon.

32. TÓTH SELYMES (1565)

Gregorius Istenes, Petrus Istenes, Petrus Borda, Petrus Damankos, Ambrosius Istenes, Petrus Cipó.

33. BALPATAKA (1565)

Petrus Mester, Martinus Mester, Briccius Pispék (Püspök), Thomas Ravasz, Benedictus Jakab. *Inquilini:* Gaallus, Helena Bolha, Joannes Polák, Jacobus Varga, Urbanus Kenéz, Thomas Kornis, Joannes Kossa.

34. PÓSFALVA (1567)

Albertus Pecko judex, Blasius Rákos, Antonius Bagos, Thomas Buday, Johannes Gally, Antonius Máté, Thomas Kerekes, Jakobus Faber, Stefanus Kiss, Michael Töltes (?), Leonardi Benedictus, Mathias Kazhir. *Ker. pénzt fizető zsellérek:* Augustinus Gally, Ambrosius Bagos, Sebastianus Kobkala, Thomas Polonus, Matias Polonus.

35. MAGYAR RASZLAVICZA

Ambrus Fülöp, Szilvay Ambrus, Miklós Máté, Soltész Simon, Makcsa Lőrinc, Culin János, Szilvay Simon, Rác Tamás, Ambrus György, Kükemezei István, Hegedűs Pál, Warga János. *Ker. pénzt fizető zsellérek:* Tomori Pál, Polák Gyurkó, Cukonde (!) Tamás, Tomori András, Kenéz Gergely, Major Máté, Miklós András, Kis Péter, Fazekas Bálint.

36. LICSERD (LICSÉRT) Abauj 1557

Paulus Elek, Petrus Elck, Simon Molnár, Martinus Elek, Benedictus Hamara, Joannes Elek, Georgius Bura, Michael Elek, Michael Andok.

37. ÚJFALU (SOMOS-) Abauj 1557

Lucas Sipos, Matthias Ráskay, Paulus Petrás, Ambrocius Ichye (?), Thomas Kocsika, Joannes Forgács, Matthias Liesérd(i), Stephanus Érsek, Christophorus Érsek, Simon Tóth. *Zsellérek:* Ambrosius Ádám, R. Antonii Szapora, Simon Petrás.

DÁVID ZOLTÁN

38. **MOCSÁRMÁL (MOCSÁRMÁNY)** Abaúj 1557
Joannes Miklós judex, Joannes Szakál, Valentinus Mikó, Petrus Sohay, Paulus Nagy, Philippus Barta, Antonius Miklós, Stephanus Boczna, Michal Sohay, Andreas Bocskó, Blasius Szakál, Petrus Bartha, Michael Szakál, Martinus Bocskó, Benedictus Possath, Nicolaus Petkó. *Zsellér:* R. Georgii Zohay.
39. **KAKASFALVA** Abaúj 1557
Mathias Markos, Mattheus Bacsó, Georgius Kelemen, Thomas Csadó, Paulus Csabardý, Ambrosius Marthon, Joannes Benedek, Nicolaus András, Paulus Marthon, Thomas Bacsó, Ladislaus Kelemen. *Zsellérek:* Paulus Bereczk, Stephanus Bacsó, Michael Bereczk, Andreas Bereczk, Gregorius Nagy.
40. **ÁBRÁMFALVA (ÁBRÁNY)** Abaúj 1557
Georgius Virág judex, Thomas Joós, Jacobus Rogoz (1558: Rozog!), Paulus Virág, Benedictus Ország, Andreas Mikó, Joannes Sidó, Joannes Virág. *Zsellérek:* Emericus Macsó, Mihael Bicskó, Leonardus Jósa, Petrus Gergely, Andreas Lengyel, Andreas Nagy.
41. **SOMOSFALVA (SOMOS)** Abaúj 1557
Laurentius Czyompos (1558: Czompos) judex, Emericus Hamar, Georgius Boroszlay, Stefanus Csikó, Benedictus Csikó, Benedictus Bogdányi, Matheus Vigh, Nicolaus Demjén, Paulus Czompos, R. Valentini Czompos, R. Francisci Sigmond, Georgius Susó, Joannes Szakál, Georgius Pongrácz, Matheus Sigmond, Jacobus Kozma, Petrus Czompos, Franciscus Kopasz, Christoforus Csöpő, Ladislaus Szakálos, Michael Mirky, Joannes Szakál, Benedictus Tóth, Petrus Csiczkó. *Zsellérek:* Matthias Varga, Stanislaus Varga, Matheus Fazekas, Simon Göbyed, Stephanus Kovács.
42. **MAGYARFALU (Somos és Bogdány között)** Abaúj 1557
Valentinus Ladnay, Michael Biszak, Stephanus Varga, Antonius Egyed, Casparus Molnár, Joannes Kelemen, Martinus Kőteles, Clemens Pál, Matheus Kőteles, Ladislaus Sinka, Benedictus Biszak, Martinus Sebők, Lucas Tóth, Joannes Brankó, Christian Pethkó, Josephus Szabó, Antonius Fábrián, Blasius Stohyó, Joannes Jósa, Michael Mirky. *Zsellérek:* Antonius Varga, Georgius Lengyel, R. Thomae Kőteles, R. Urbani Finta, R. Petri Beke.
43. **LAPISPATAK** Abaúj 1557
Georgius Possath, Nicolaus Reh, Dionisius Kincses, Joannes Bóna, Petrus Markos, Petrus Molnár, Matheus Markos, Stanislaus Kerekes, Stanislaus Lengyel. *Zsellérek:* R. Leonardi Puska, Georgius Horváth, Joannes Maróthi, Andreas Medve, Urbanus Pap, Joannes Ptzyan, Benedictus Szarvas, Franciscus Sapithka, R. Stephani Pásztor, Andreas Forintos, Blasius Rogoz, Gregorius Kincses, R. Valentini Vidó.
44. **SEGHNYE (ZSEGNYE)** Abaúj 1557
Petrus Jobbágy judex, Matheus Csapó, Georgius Czedo, R. Laurentii Jobbágy, Thomas Jobbágy, Thomas Miszar, Franciscus Novák, Andreas Mazzagh, Bartholomeus Perselth, Benedictus Jobbágy, Blasius Jobbágy, Andreas Rosos, Joannes Jakcsa (1558: Jakcsó), Thomas Mikeskó, Michael Gasó, Ambrósius Gasó. *Zsellérek:* Nicolaus Jakus, Jacobus Tóthfia, Martinus Virág, Petrus Czedo, Aloysius Dezpoth.
45. **BUDAMÉR** Abaúj 1557
Thomas Doctor judex, Michael Mester, Matheus Nagy, Georgius Soltész, Criston Ozlar, Ambrosius Soltész, Fucas Kerekes, Ambrosius Kovács, Joannes Zonyk (?), Martinus Ohlyar, Matheus Lakatos, Matheus Roskó, Gregorius Doctor, Blasius Horváth. *Zsellérek:* Simon Peczkó, Paulus Bolhás, Nicolaus Kerekes.
46. **KISFALU** Abaúj 1557
Laurentius Pető judex, Georgius Piaskó, Briccius Horváth, Ladislaus Széll, Philippus Páncsics, Andreas Herczeg, Sylvester Kosztolánszky, Ádám Tekenős, Andreas Petró, Andreas Páncsics, Fabianus Páncsics, Valentinus Tekenős, Mathias Szaniszló, Thomas Pethő, Gregorius Széll, Gregorius Garas. *Zsellérek:* Antonius Pálóczy, Cristan Koczán, Blasius Szaniszló, Michael Gáll.
47. **SZAKOLYA (SZOKOLY)** Abaúj 1558
Petrus Balyuka, Andreas Kupay, Martinus Bányász, Michael Dubecz, Emericus Domokos, Georgius Pongrácz, Stephanus Dubecz, Thomas Talafusz, Thomas Mészáros, Paulus Laki, Matheus Vincze, Jacobus Guthi, Gregorius Gerecz, Michael Kupay, Nicolaus Vincze, Ambrosius Letarátus. *Zsellérek:* Simon Pongrácz, Ambrosius Bozy, Urbanus Ambrus, Georgius Soltész, Emericus Kovács, Bartomomeus Varga.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

48. SENYÉK Abaúj 1558

Antonius Hidi, Georgius Rozgonyi, Thomas Szabó, Bartholomeus Kovács, Leonardus Bokros, Gregorius Lacza, Valentinus Karácsony, Ambrosius Váradí, Laurentius Koskó, Petrus Mirky, Ambrosius Bán, Eliazbot. *Zsellérek*: Mathias Pallyo, Maczko Polyak, Ladislaus Polyak, Stephanus Szücs.

49. TEHÁNY Abaúj 1569. Proc. Zsebes.

Razman Scholez judexs liber., Valentinus Polyák, Thomas Varga, Markó Tóth, Mattheus Petris, Paulus Tamás, Jacobus Malis, Caspar Thurzó, Ladislaus Baran, Martinus Pary, Georgius Pelhes, Michael Ivanisch, Lucas Lengyel, Stanislaus Jankó, Paulus Csicsó, Valentinus Tornay, Adamus Tóth, Joannes Barla, Christoforus Fazekas, Mathias Felső, Ambrosius Trezza (!), Gregorius Kovács, Barrabas Bárány, Georgius Bátkó, Joannes Tamás, Mathias Thurzó, Jacobus Jakucs, Joannes Bárány, Petrus Jankó, Jacobus Fazekas. *Inquilini seminatorem non habentes*: Gregorius Pálesik, Adamus Varga, Gregorius Kovách, Martinus Rinóth, Gregorius Benyó, Elias Tehányi, Stephanus Kerekes, Michael Kakas, Georgius Sztanó, Valentinus Sztanó, Gregorius Morti, Mattheus Sipos, Gregorius Tóth, Joannes Szakál, Ágnes Petris, Gregorius Thurzó.

A dézsmajegyzékek névsorai szerint a sárosi medence területén a XVI. század közepén a magyar lakosság összesen 49 helységben volt többségben. Nem került be az összeírásokba Nagysáros privilegizált mezőváros, amelyről csak 1715-ből van adatunk. Az akkor felsoroltak többsége magyar volt, ezzel együtt számuk kereken félszázra emelkedik. Körülbelül ugyanennyire tehető azoknak a helységeknek száma, ahol a sűrűn előkerülő jellegzetes magyar családnevek, a helységek földrajzi fekvése és neve valószínűsíti, hogy egykoron ugyancsak magyar alapításúak voltak.

A magyarság e tájon ősfoglaló volt és a Csergő hegységtől, illetve a Halyagos csúctól délre eső tájon települései összefüggő tömböt alkottak, szorosan kapcsolódva az Abaúj megyében a Hernád és Tárca mentén észak felé sorakozó magyar falvakkal. A körülöttük ezer méter fölé magasodó hegyek (Branyiszkó, Mincsol, Jávör, illetve a Sóvári hegység), a mind jobban összeszűkülő patak völgyek megakadályozták további terjeszkedésüket, a Halyagos vonulatának keleti lejtőin, a Sóvári hegységen túl vagy a Tapoly folyó mentén már nem található magyar községek.

A magyar települési terület kiterjedését és határait vizsgálva megállapítható, hogy a legtöbb helység a Tárca folyó mentén és attól északra feküdt. Központjának Nagysárost tekinthetjük és Kisszeben városáig, mely ekkor Bártfával és Eperjessel együtt német többségű volt, szoros láncban sorakoztak a folyó mindkét oldalán. Szélső pontjai a következők voltak: a később egybeolvadt Nyárs és Ardó, a magyar többségét 1828-ig megőrző Orkuta, a Kisszeben egyházához filiaként csatlakozó Jakabfalva (melyet a megyében lévő hasonló nevű faluval össze nem tévesztendő később Magyarjakabfalvának neveztek). Ezek voltak a sárosi magyar települési terület legnyugatibb pontjai, honnan a nyelvhatár a folyót elhagyva északkelet felé fordult és a Csergő hegység déli lejtőin több kis falut érintett: Tót Selymes (később Tölcselmes), Csipkés, Bodonlaka, Kis és Nagy Szilva. Itt átlépte a Szekcső folyót, völgyében észak felé fordult és Magyar Raszlavicza, Lapos térségében elérte legészakibb pontját. Innen visszatért a Halyagos szélén vezető útnál Deméte, Töltszék, Asgut, Komlós községig, mely utóbbi egyik legkorábbi fészkek volt. Mellettük, a hegy lankáin feküdt Prócsfalva, Csselfalu (korábban Csalfalu), a kismemesek által lakott Pósfalu és Keresztes (Komlóskeresztes), egyben területük legkeletibb kiszögelését alkotva.

Egy-két vegyes lakosságú helységet érintve a nyelvhatár visszafordult a Szekcső, majd a Tárca völgyébe, Kapi, Alsebes, Sóvár és Sóbánya alatt áthaladt a folyón, majd nyugat felé haladva Kissáros, Sebefalu (később Zsebfalu), Megye, Szentmihály után érte el ismét

Nyársardót. Az így körbezárt területen belül feküdt Nagysáros, több más fontos helységgel, mint Gergelylaka, Finta és Szedikert.

Eperjes városa, illetve a korán elszlovákosodott Enyicke és Gyülvész választja el az északi és déli magyar települési területet. Ez utóbbi szervesen csatlakozott az Abaúj vármegyei magyar falvakhoz, apró telepeik azonban jobban széttöredeztek. A legdélibb fekvésű, magyar többségét a XVIII. század végéig egyedül megőrző Tehány (később Hernádtihany) végleg Abaújhoz került, de a XVI. században Sáros megye több más faluja is a Rozgonyi districtus-hoz tartozott. A dézsmajegyzékek névsorai a helységekben a magyar többség mellett gyakran tartalmaznak nehezen minősíthető neveket és egyik-másikban a mérleg már a szláv eredetű lakosság felé billen. Ám valamennyi helységben található magyar nevek abban az eléggé keskeny sávban, mely a Tárca mentén haladt Eperjes felé. A folyó völgyet szegélyező hegyek azonban már bőségesen termelték a szlovák utánpótlást a Kassa-Eperjes közt húzódó fontos útvonal hadaktól gyakran látogatott, fogyó népességű falvaiba. A magyar helységek sora itt Harság (Hásságy); Kende, Szentpéter, vonaláig terjedt, keletre Zsegnye, Ábrány, Kakasfalu, délre Mocsármál (Mocsármány), Somos, Somosújfalú, Licsérd voltak szélső pontjai. A folyótól nyugatra emelkedő hegyek elzárták terjeszkedésük útját, keletre viszont az Ósva patak mentén még voltak kisebb telepeik. Szlovák többségűvé vált falvakkal vegyesen a magyar települések délen Szokoly, Kisfalu, Budamér, Lapispatak, Senyék vonalában fonódtak össze az Abaúj vármegyei magyarsággal.

A dézsmajegyzékek a népesség társadalmi és gazdasági különbségeiről is fontos adatokat tartalmaznak. Szembeötlő, hogy a magyar falvakban jelentős a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó, dézsmafizető jobbágyok száma, sőt olykor a zsellérek, de még a házatlan zsellérek is rendelkeztek némi szántófölddel (Megye, Sebesfalva, Kissáros). Ezzel szemben a szlovák, ruszin és lengyel jövevényekkel felduzzasztott falvakban többször előfordult, hogy lakóik száz esztendő elteltével is egytől egyig kereszténypénzt fizető zsellérek voltak (Szentgyörgy, Hanusfalva, Terjékfalva) és legfőljebb báránytizedet adtak. Bár az adatok teljes körű feldolgozására nem tudtam sort keríteni, annyi mindenesetre megállapítható, hogy a megye magyarlakta falvaiban a termelt gabonamennyiség és a befizetett tized jelentősen magasabb volt.

Ez derül ki az állami adó fizetéséről készült 1567. évi dikális összeírásból is, mely szerint az adóalapul szolgáló porták száma messze legmagasabb Nagysáros mezővárosban volt, ahol 32 egész- és 22 féltelkes jobbágy, valamint 74 zsellér összesen 43 porta után adózott. Magas volt a portaszám Tehány (15), Orkuta (14 és fél), Megye (12), Kissáros (10 és fél), Somos és Magyarlakta községben is (9 és fél porta). Ugyanakkor a megye szlávok által lakott északi területein 50 helységben mindössze fél, egy, vagy másfél portát tüntettek fel.

Sáros megye magyar népességének számát nem ismerjük. Megállapítására legalkalmasabbnak az 1598. évi dikális összeírás kínálkozott, amely helységenként feltüntette az adózó és nem adózó házak összes számát s a becsléshez sokkal biztosabb alapot nyújt, mint az előtte vagy utána készült, portaszámokat tartalmazó összeírások. Adataikat az alábbi tábla sorolja fel:

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

Helység neve	Házak száma
Ábrámfalva	17
Alsebes	34
Ardó	33
Asguth	25
Balpataka	20
Bodonlaka	14
Budamér	29
Csalfalva	11
Csipkés	6
Deméthe	30
Finta	44
Gergelylaka	29
Hásságy	26
Jakabfalva	53
Kajáta	32
Kakasfalva	26
Kapi	67
Kende	30
Keresztes	36
Kisfalu	26
Kissáros	36
Kisszilva	14
Komlós	32
Lapispatak	25
Lapos	28
Licsérd	14
Magyarfalu	40
Magyar Raszlavica	31
Megye	43
Mocsármál	15
Nagysáros	188
Nagyszilva	29
Nyárs	35
Orkuta	44
Osztrópatak	33
Pósfalva	11
Prócs	15
Sebesfalva	35
Segnye	21
Senyék	15
Somos	41
Somosújfalva	22
Sóvár	61
Szakolya	37
Szedikerte	43
Szentmihály	37
Szentpéter	48
Tehány	60
Tolcselmes	22
Töltszék	50
Összesen	1713

A házak számát átlagosan 8 fővel szorozva (az esetleg kimaradottakra is gondolunk) 13 704 főt kapunk. De a három szabad királyi városban és a megye több helységében is éltek még magyarok. Nemcsak a birtokosok és nemesek, hanem az egyéb lakosok közt is majd

mindenütt találunk magyar családneveket. Így a XVI. század végén a Sáros megyében élő magyarok számát 15 000 lélekre becsülöm. Száz évvel később, végzetes megfogyatkozásuk kezdetén népességszámuknak el kellett érnie a 25 000 főt. A megye népességének összes száma 1784-ben 138 631 lélek volt, az átlagos természetes szaporodás és a jelentős beköltözések figyelembevételével a XVII. század végén mintegy 80 000, elején pedig 50 000 fő a becsült lélekszám. Eszerint a magyarok mindkét időpontban a népesség mintegy 30%-át tették ki.

A magyar többségű helységekhez szorosan csatlakozó vagy települési területükön belül fekvő, magyar helynévadást tükröző falvak esetében valószínűnek látszik, hogy egykoron magyarok lakták. Ezt igazolja, hogy bennük (sőt olykor távolabbra eső helységekben is) számos magyar családnév található. Ezekből is gyűjtöttem egy csokrot: USZFALVA: Andreas Gazda, Petrus Márkus, Stephanus Nagy; RATVAJ: Petrus Magyar, Simon Bolha; JERNYE: Blasius Kocsis, Antonius Szabó, Blasius Varas, Albertus Rosy, Petrus Fejér, Joannes Sütő, Georgius Cipó; TÓT RASZLAVICA: Pál, Eröss, Zámbó, Gombos, 2 Kiss, Bömbölő, Szilas, Joós, Lőrincz, Dóka, András; KAPRONCA: 2 Jakus, Mazzagh, Pestes, Tökös; LÓFALVA: Csirke, Lénárt, Gáspár, Csákány, István, 2 Kozmathy, Novai, Kántor, Szűcs; BÉRCALJA: Hegedűs, Csödör, Soltész, Ács; OSSIKÓ: Csomoz, 3 Csákány, Jobbágy; BARTUSFALVA: Sándor, Szőcs; MOCHNYA: Mathó János, Mikós János, Pál Márton; PEKLEN cum LIPÓCZ: Ádám Kókay, Stephanus Hideg, Thomas Gál, Joannes Gubernator, Gregorius Petheő, Lucas Demeter de Ribolcz judex, Blasius Bálinth; LADA 1560: Simon Jankó judex, Mathias Kozma, Michael Major, Jacobus Bebek, Gregorius Major, Martinus Szunyogh, Joannes Gergely, Antonius Ozora.

Az Abaúj megyében összeírt helységek többségében szintén bőven akadtak magyar családnevek s így nagyon valószínű, hogy a folyók völgyében és a hegyek odahajló lankáin létesült falvak eredetileg magyar alapításúak voltak. Ilyenek: ERDŐCSKE: Benedictus Bertha, Urbanus Ferencz, Joannes Németh, Michael Sehonnay, Benedictus Selyeg, Nicolaus Juhász; BOGDÁNY (Felső): Simon Rósás judex, Thomas Olcsváry, Ambrosius Bereczk, Ambrosius Vincze, Lucas Vincze, Damianus Kozma, Albertus Bodnár, Jacobus Garas, Stephanus Fejér, Petrus Gyöngyösi, Thomas Székely, Dionisus Magyar, Franciscus Mocsáry, Paulus Kovács; BUNYITA: Urbanus Marthon, Andreas Varga, Stephanus Marton, R. Valentini Szabó; PATACSKÓ: Paulus Csiszár, Stephanus Gál, Emericus Pál, Balthasar Nagy; BOLYÁR: Ladislaus Molnár, Stephanus Ránki, Valentinus Kozma, Joannes Kosár, Georgius Csánj; KOSZTOLÁNY: Andreas Vörös judex, Stephanus Soltész, Nicolaus Kozma, Joannes Csernyei, Urbanus Vajda, Paulus Pethő; VÖRÖSVÁGÁS: Andreas Jancsó, Albertus Csulyak, Benedictus Gombos, Leonardus Varga, Lucas Vörös, Michael Bóna; TAPOLCSÁNY: Bartolomeus Garas judex, Joannes Kerekes, Gallus Hegedűs, Lucas Garas; TEREBŐ: Thomas Mazzag, Nicolaus László, Andreas Császár; KŐSZEG: Blasius Karácsony, Emericus Hegedűs; KAVACSÁN: Ambrosius Kelemen, Georgius Varga, Urbanus Németh, Jacobus Juhász, Aloysius Elek.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

Helyzetkép 1643—1644-ből a dézsmajegyzék névsorai alapján

A magyar helységek történetének követése és a változások bemutatása érdekében ezután az 1643—1644. évi dézsmajegyzékek névsorait dolgoztam fel, amelyek már nem latin, hanem magyar nyelven készültek. A keresztnevek nyelvi alakjának közlése így több lehetőséget nyújt a lakosok nemzetiségi hovatartozásának megállapítására, mint a semleges latin névalakok. A névsorok összehasonlíthatóságának érdekében és a XVII. század közepén még magyar többségű helységek adatainak megismertetésére ezúttal is közlöm a dézsmajegyzékek teljes anyagát.

ORKUTA

Barla Mihály bíró, Paule Mihály, Tóth Mátyás, Gerőcz Péter, Istók János, Gregó István, Perkó Tamás, Sottyó György, Sulyok György, Liska János, Okos Gáspár, Okos Mihály, Bartha András, Fülöp György, Sáfár András, Gerőcz György, Kőteles András, Csorba János, Dőcz György, Molnár András, Dankó Lőrinc, Molnár János, Németh Mátyás, Laczy János, Istók András, Dőcz Mátyás, Bakator István, Gerőcz Jónás, Szőcs János, Sebő István, Németh Gergely, Bartha Péter, Kelemen Menyhért, Sugó György, Tóth János, Németh Márton, Dea János, Barla István, Tóth András, Koza Mihály. *Zsellérek:* Póthe Albert, Szabó János, Molnár Jakab, Dea András, Gáll János, Barla János, Lagnacz András, Jánoska, Bartha János, Spek Polonus, Istók András, Danesó János.

SZENTMIHÁLY

Gabó György bíró, Tóth György, Sebestyén György, Kispáll Gergely, Kispáll Mihály, Tóth Szaniszló, Demeter András, Tóth Demjén, Ambrus Mátyás, László Márton. *Zsellérek:* Tóth Ádám, Németh Lőrind, Csehi András, Gabó István, Sebestyén György, Gergely István, Dravcczi András, Rák Marczin, Tóth Mátyás, Tóth Sebestyén, Mussinsky Mátyás, Vadas Mihály, Csoma András, Péntek János, Szabó András, Gáll András, Fenyős János, Vizi Mátyás, Tóth Jakab, Orosz Jankó, Antal Gáspár, Gyurkó János, Zima Mihály. *Házatlan zsellérek:* Lengyel Varga, Lengyel Lőrinc, Lengyel Palkó.

OSZTRÓPATAKA

Kulin András bíró, Tatár Simon, Bakalyár Márton, Mihály Márton, Demeter István, Gáspár András, Dóka András, Poloha János, Stofán András, Ágoston Márton, Stofán Bálint, Ágoston Mátyás, György János, Kulin Márton, Ágoston Lőrinc. *Zsellérek:* Demjén Márton, Bartos Mihály, Kerekes János, Nagy Ferenc, Tóth Lukács, Varga Mátyás, Tóth György, Gergely Bori, Miklós Anna, György deák, Suttor Mátyás, Bálint András, Ádám Pálné. *Házatlan zsellérek:* Boy Istvánné, Orosz Ivánné.

NYÁRS

Tamás András bíró, Simka István, Pathora Jánosné, Felső János, Melegh András, Bakó András, Tóth Miklós, Bertók Miklós, Ádám János, Vajda Boldizsár, Sztari Gergely, Dobos István, Benyó János, Pige István, Mihály András, Gyura János, Sztaniszló György, Szani András, Vajda János, Pige János, Hoczó György, Dobos György, Marton András, Rel. Doboczkiné, Szany Simon, Bence István, Bakó János. *Zsellérek:* Gáspár János, Simon Zsófi, Kristina János, Gáll György, Tóth Jakabné, Gergely György. *Házatlan zsellérek:* R. Pásztor Borbála, Tóth Benyó, Szani Dóra, Tóth Szaniszló.

ARDÓ

Tóth János bíró, Goczó Gál, Tóth Urbán, Hajós János, Valent István, Tornai János, Patora László, Boy György, Mester György, Karnis Mihály, Bor András, Csorba István, Bence János. *Zsellérek:* Vajda János, Lengyel András, Tóth Jakab, Tóth Benkó, Tóth Mihály, Maczej Mátyás, Dobos Eölse (Örzse), Olajos János, Balogh Mártonné, Tóth Marczin, Bucskó János, Nevelős Gáspár, Csorba János. *Libertinus:* Melegh János, Kósa István.

ASGUTH

Miklós bíró, Miklós András, Gáll György, Magas János, Balogh György, Páll Antal, Pöte Miklós, Nagy Lukács, Magas János, Mattó István, Rákos János, Magas Miklós, Orosz Dankó, Orosz Kundrat, Nagy Pál, András takács, Pustai Jakab. *Zsellérek:* Takács Péter, Darabant György, Nagy Ilona, Páll András, Koresmáros János, Tóth János.

DÁVID ZOLTÁN

KOMLÓS

Fülöp György bíró, Lengyel Gergely, Timkó Ilnat, Benkő Jakab, Nagyfejeő András, Dosnai János, Gáll János, Benye János, Török István, Serba Ilnat, Polyák János, Balogh Jánosné, Kundrat Ilnat, Benkő András, Komári Györgyné, Kundrath Bálint, Kovács Györgyné, Szabó Pál, Vládity Mátyás, Dóssa Mátyás, Fekete György, Rel. Novotni. *Zsellérek:* János Kovács, Rózsa Lőrinc, Lengyel Balázs, Buday Márton, Alexius Ruzsnyák, Török Jánosné, Lengyel Tamás, Pásztor Pál.

GERGELYLAKA

Sötéth Mihály bíró, Sugó György, Kiss András, Fricsi János, Berecz János, Mathó János, Gegő András, Faragó János, Zabi Mihály, Lengyel Bartos, Balás János, Butos Estván, Csomu Benedek, Kenézló András, Szabó Jakab, Szinay György. *Zsellérek:* Zakariás György, Balog János, Tóth János, Balog András, Kundratt András, Juhász János, Kiss István, Lengyel Lőrinc, Tóth Jakab, Maczkó András, Fedor Mátyás, Szaniszló Mihály, Hegedűs Mihály, Horváth Mátyás, Bossak Tamás, Kocsis János, Györke András, Gajdos Simon.

FINTA

Csomu János bíró, Marcin Mihály, Boeskö Bálint, Lengyel Bertko, Orosz Estván, Kósa Gergely, Bartha János, Nagy Tamás, Nagy Péter, Kozma Mihály, Bencez Péter, Lengyel Stecz, Butos Márton, Jancsó György, Tavalí András, Máté András, Tóth Antal, Bartha Mátyás, Beczka András, Németh János, Taskó Estván, Lapossi Miklós, Jakab Mihály, Kocsis Mátyás, Péntek János, Pethő Mihály, Pethő Pál, Poniko Gergely, Ferencz Péter. *Zsellérek:* Szabó Pál, Nagy Pál, Bozókai János, Szontóczy János, Pethő Mihály, Tatár Péter, Szabó Márton, Mérki Katus, Petus János, Kulcsár Pál, Péter János.

TÖLTSEZÉK

Urbán Márton bíró, Makó János, Török András, Domezo János, Santor Péter, Varga Lőrinc, Santor (Sándor?) András, Tóth Jancsi, Rusa András, Imre János, Csizmadia Pál, Makó István, Bokó András, Bokó Péter, Tóth András, Veres András, Lengyel Márton, Varga György, Mester Péter, Kapronczy Péter, Bosak János, Tóth János, Pöthe Mihály, Peres István, Boncz István, Pintér György, Bete (?) János, Peres János, Boros János, Rottykó Mihály, Pöttye Vojtko, Tóth Gergely, Golyvás András, Kocsis Urbánné, Németh Anderko, Duda András, Németh Gresa, Moszkva Gyurkó, Lengyel Ondre, Tóth Jancsi. *Zsellérek:* Urbán Anna, Pásztor Gerus, Győri Mártonné, Sebestyén Varga, Lengyel Vályko, Lengyel Márton, Lengyel Gábor.

DEMÉTHE

Kolin Márton bíró, Anko András, Kockás János, Kolin Jancsi, Hegedűs András, Jaktus György, Barthos Gergely, Fejér András, Lengyel János, Zubaly András, Orosz Danyko. *Zsellérek:* Dudás Ferenc, Anko György, Lengyel Urbán, Kolin Estván, Lengyel Marcin, Maczko András, Lengyel Kristóf, Vendég Estvánné, Lengyel Lőrinc, Kerekes György, Kerekes Voytko, Tóth György, Sidó Jakabné, Parany Ferenc, Lengyel Kristóf, Goczala Lengyel, Kolin Jakab, Lengyel Miika.

TÓTH SELYMES (TOLCSEMES)

Cseh Márton bíró, Magyar György, Ambó Balázs, Zsigmond Mihály, Czipó János, Istenes Miklós, Marthon János, Zsigmond Péter, Németh György, Vajda Márton, Kocsis Péter, Kocsis Péter, Kocsis János. *Zsellérek:* Tóth Jakab, Varga András, Kerekes Márton.

CSIPKÉS

György Mihály, Zsigmond György, Sctét János, Kapitán János, Orosz Dankó. *Zsellérek:* Bezzegh György, György János, Varga Márton, Varga János, Varga Jaskó.

BODONLAKA

Vincez Tamás bíró, Brezo György, Brezo János, Czakó János, Kopott Péter, Lengyel János, László István. *Zsellérek:* Vincez Mihály, Stofó Mihály, Várkonyi Mihály, Lengyel Grego.

JAKABFALVA

Sugó János bíró, Homolya Kristóf, Gub Mátyás, Csontos Mihály, Németh Urbán, Tóth Ádám, Németh Mátyás, Damankos Mihály, Gub Estvánné, Barthos György, Gub András, Kolin András, Jósa Gáll, Bárány Jakab, Győris Márton, Németh Estván, Gub Imre, Spisak András, Raszlavicz Mihály, Proszak András, Foris György, Gub Mihály, Gub János, Tóth Bartos, Fricsi András, ifjú Gabó András, Fricsi György, Kristóf András, Gabó András, Török Márton, Tóth Szaniszló, Varga Gres, Furman Mihály, Kolin András, Gub Menyhért, Németh János, Tóth András, Somi György, Botka Mihály, Németh János, Czigel János, Román János, Barla Mátyás. *Zsellérek:* Győri Jakab, Gub Mihály, Gub Péter, Barthos János,

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

Kovács András, Péter András, Varga Simon, Tóth János, Beneze András, Borbély János, Tóth Urbán, Faragó András, Tóth Mihály, Gazda János, Varró András, Szaniszló Varga, Kocsis Jakab, Petrik Lőrinc.

SZEDIKERT (SZEDÉKERTE)

Gregó János bíró, Dobanicz Balázs, Dobanicz Márton, Szokoly János, Lőrincz András, Lénárth Estván, Pethó János, Ferencz Mihály, Gáll János, Varga Estván, Lengyel Bálint, Pethó Mihály, Lénárth János, Soltész Gergely, Gáll Mihály, Szilvai András, Soltész János, Kovács Péter, Grego Mihály, Sipos János, Dabanicz Miklós, Kristóf György, Lengyel Pál, Gáll Estván, Péter Balázs, Roszmann Jakab, Kristóf Mihály, Szakkos János, Ferencz Estván, Soltész Estván, Tamás Molnár, Gergely Mártonné, Szabó András, Németh Tamás. *Zsellérek:* Máthé Mátyás, Gergely Miklós, Kelemen Márton, Tóth Gáspár, Lengyel Péter, Tudos Péter, Sipos Tamás, Gáll János, Kelemen Mihály, Dienes András, Gasi Lőrinc, Kelemen Miklós, Szakulya András, Benkő Sofi, Lengyel Simkóné, Debrei Albert, Tóth Mátyásné, Major András, Varga Gyurkóné, Gasi Estván, Csesnik Ilona, Lengyel Kristóf, Varga Mátyás, Szokolya Borbála.

KIS SZILVA

Orsolla Estván bíró, Lengyel Marcin, Orosz Vaszil, Simon Estván, Orsolla Bálint, Orosz Román, Orosz Stefan, Orosz Tamás, Tóth Mihály, Lengyel Marcin, Tóth Péter, Kolin János, Simon András, Simon János, Lengyel János, Simon Mihály, Peczer János. *Zsellérek:* Lengyel József, Lengyel Miklós, Rel. Anna, Lengyel Voytko, Tóth András, Nagy Pál.

NAGY SZILVA

Kozma Miklós bíró, Hidaeskó Mátyás, Balog János, Zecher György, Tomkó György, Toldi János, Kapronczi Tamás, Ponyik Voytko, Kozma Péter, Kozma András, Bosak Mihály, Kozma János, Nagy György, Iffiu Kozma Péter, Mátyus János, iffiu Mátyus Péter, Öregbik Kozma Péter, Botka György, Mátyus András, Kozma Mátyás, Öregbik Mátyus Péter, Sztankó Péter, Lengyel Petro, Vavrek János. *Zsellérek:* Sztaniszló Varga, Kozma Mátyásné, Pásztorné, Donaskó Jánosné, Petrasko sellére, Szokoly János, Vavrek Péter.

KERESZTES

Kis János bíró, Jakus Jakab, Hegedűs János, Kis János, Szarka György, Orosz Demjén, Prócsi György, Antalné, Czurilla Iván, Muttis Gergely, Pál Vali János, Péternie, Koneczni Jánosnie, Szakó Márton, Orosz Hruz, Juhász András, Prócsi Mihály, Tamás György, Pap András, Bartos, Valló Balázs, Keresztes János, Lengyel Valko, Ambrus Bálint, Simkó Márton, Hegedűs. *Zsellérek:* Kost (?) Tamás, Czukorné (?)

ALSEBES

Látai András bíró, Thomas Fordisch, Istók Pál, Jakab Mihály, Georgius Komko, Petruz János, Tóth Lőrinc, Varga Balázs, Berdó György, Márkus István, Csiesó Pál, Márton György, Erős János, Joseph Gyurgy, Lengyel Miklós, Perho István, Ladai István, Herknechter István, Nagy István, Simon Petro, Gajdár Pál, Nagy Gergely, Tóth Pál, Lazur János, Istók Balázs, Gajdár Tamás, Gajdár János, Tóth Bálint, Lengyel Sztas, Benedek Andrásné. *Zsellérek:* Varga Mátyás, Bűdösné, Hegedűs, Orosz Petro, Márkus Balázsné, Orosz Hriez, Pecuch Voitko, Simon Kertész, András Lengyel, Lengyel Voitko, Jacub Lengyel.

SZENTPÉTER

Sipos András bíró, Bajó Géczy, Ivecskó János, Hertnecki András, Hegedűs Jakab, Lőrincz Márton, Jakab Gergely, Korpás János, Hegedűs István, Palkas János, Sóvári Gergely, Rusin György, Lengyel Márton, Lengyel Mátyás, Palkas Mihály, Vidó Márton, Urbán György, Tóth Mátyás, Hatok György, Kolin János, Gáspár András, Andri Mihály, Iffiu Hatok György, Baja János, Szabó János, Kerekrethi János, Raskai Elza, Witba Jakab, Kampó Elza, Czabajka Gergely, Ivoczko Márton, Jakube, Sebe Ambrus, Ivoczko János, Cserna János, Sóvári Márton, Baja Mártoné. *Zsellérek:* Barta Istváné, Fedor Ferenc, Lengyel Mátyás, Janku, Anna Rel., Sebe Borbála, Seprőkötő György, Nehéz Györgyné, Fazekas Márton, Lőrincz Varga, Hatok Balázsné, Takács János, Jósza Mihály, Sipos János, Jakó András, Takács Mátyás.

HARSÁG

Balázs György bíró, Miklós János, Gyuriczko János, Tóth Bálint, Nagy András, Parlagi Simon, Fekete György, Katona Sebestyén, Benko Antal, Demeter Pál, Benda György. *Zsellérek:* Demeter Mihály, Németh János, Miklós Márton, Lőrincz György, Terpák Márton, Bódis Bálint, Bódis György, Doma János, Tóth Tamás, Lengyel Sebestyén, Tóth Miklós, Tóth Gyurkó, Parlagi György, Nevelős István, Hegedűs Boldzsár, Lengyel Pál, Lengyel János, Nevelős György, Salfó Mátyás, Lengyel Szaniszló, Radácsi János, Molnár Miklós, Lengyel Simon.

DÁVID ZOLTÁN

MEGYE

Polyák Márton bíró, Urbán Bódi (Boldizsár), Setét Miklós, Demjén János, Vadas György, Vadas Gergely, Kacsó Gáspár, Szép János, Eőregh Kiszil János fia János, Iffiu Kiszil János, Böbek István, Csipkés Imre, Kacsó János, Tóth Kristóf, Eőregh Kiszil János, Gaias (Gallyas) János, Kacsó István, Romány Tamás, Urbán Istvánné, Boi János, Jaczkó Ambrus, Róka András, Balázs János, Urbán András, Gallyas Jakab. *Zsellérek dézsmált terméssel*: Nagy Mihály György, Orosz János, Menyhért András, Szabó István, Lénárt Miklós, Gregó György, Boi Géczy, Romány Kristóf, Czorum István, Szabó András, Péter János, Lengyel Márton, László György, Orgonás György, Lengyel András, Treszka János. *Kereszténypénzt fizető zsellérek*: Baksa István, Gomba János. *Házatlan zsellérek dézsmált terméssel*: Molnár Márton, Varga János, Gomba András, Draviczi Mihály, Szép Mátyásné, Bari Kristóf, Polyák Mihály, Baksa János, Orosz Tamás, Kacsó Boldizsár, Nagy János, Kacsó János leánya, Fodor Imréné, Kocsis István, Fodor Dzuró, Lengyel Vojtkó, Lázi György, Kasó István, Kuczko Ferenc, Pásztor. *Házatlan zsellérek, ker. pénzt fizetők*: Varga János, Siket Anna, Tóth János, Fodor Ilona, Sztaniszló Lengyel.

ZSEBFALU (Zebfalva)

Ambrus János bíró, József István, Korcsmáros Jakab, Kőteles Gyurkó, Molnár András, István András, Böbek Boldizsár, Siket Balázs, Pásztor Jaczkó, Kállai János, László Jánosné, R. Mihályné (?), Krisztán Mihály, Falten Vojtkó, Kurovcski Ádám, Gajdos István, Stasne, Rusznyák Mátyás, András Vágási Mihály, Bodnár Mátyás, Gyurkó Istvánné, Palkó Jakab, Maznye János. *Zsellérek dézsmált terméssel*: Szabó Márton, Mester Gergelyné, Vargáné R., Krisztán Palkó, Vojtkó Takács, Orosz János, Paule Mihály. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Takács János, Takács Vojtkó, Draviczi János. *Házatlan zsellérek, dézsmafizetők*: Hajós János, Orosz Vaskó, Dravicziné, Takács Vavrek, Böbek Mátyás, Németh András, Rokilovcski Bálint, István Balázs, Siket Dzuró, Hulvei Tamás. *Ker. pénzt fizető házatlan zsellérek*: Miskó Mihály, Kállai Mihály, Bobekné, Starina Vojtkó, Dobray Simon, Kasztenko Jakab, József János.

KISSÁROS

Halyuk Péter bíró, Burko Lőrinc, Posta Mihály, Sárvári János, Gaal Valint, Lengyel Simon, Emri János, Bertók Mátyás, Paule György, Sebők Jakab, Abeczik János, Posta Janesi, Lengyel Kristóf, Mérki Mátyás, Varga Sebestyén, László Pál, Mathó Gergely, Lengyel Stas. *Dézsmafizető zsellérek*: Emri Janesi, Posta János, Kocsis Márton. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Lengyel Simon, Abeczik István, Tamaskó István, Dzuró Paal János, Orosz Miklós, Lengyel Gergely, Marko, Grego Ferenc, Lengyel István, Varga János, Uzorás György, Üveges Marczin, Mathó András, Lengyel Simon, Lengyel Stecz, Szerencsés András, Orosz Tamás, Emri Jakab, Koldusné, Szakács (?), Törökne, Bertók Tamás, Tomkó.

CSALFALVA

Botka János bíró, Csősz Jakab, Rákos János, Rákos Márton, Breczkó János, Kaczer János, Szokoli Péter, Lengyel András. *Zsellérek*: Juhász György, Bíró István, Győrös András.

PÓSFALVA (1626)

Tóth György bíró, Gáli Balás, Kocsis Péter, Bagos Gergely, Botka Jakab, Szobek János, Marton Tamás, Budai Bálint, Hegedűs János, Szobek, Polonus. *Zsellér*: Trinaszat Mihály acerbarius.

PRÓCSFALVA

Thury János bíró, Kőteles György, Szapucska András, Kozma András, Gáli János, Böjtös István, Breczkó Mihály, Sebők Gergely. *Zsellérek*: Orosz Miklós, Páli János, Orosz Sáriko, Lengyel Voitko, Thury András, Páli István, Orosz Illés, Berzeviczky András, Bojtos János, Suszter András.

LAPOS

Magcsa Tamás bíró, Zámbo András, Soltész Jakab, Grega Tamás, Tamás Miklós, Lengyel Grego, Kapacska Mihály, Zámbo János, Zámbo Mihály, Győrös Simon, Győrös György, Orosz Vancsó, Poczok János, Poczok Péter, Benedek András, Zámbo Jakab, Remete Péter, Mester András, Soltész Bálint, Komári Jakab. *Zsellérek*: Gáll György, Muszkva István, Győrös István, Pásztor Dzura, Kapacska Gergely, Orosz Péter, Kovács Márton.

LAPISPATAK (Abaúj 1643)

Gabona Mihály bíró, Kovács János, Lipták János, Orosz Gergely, Lengyel Jakab, Ferencz János, Németh János, Benyó Máté, Márkus Máté, Moraványi György, Moraványi András, Ferencz Jakab, Keckés János, Pető Ferencz, Medve Bálint, Lengyel Voitko, Orosz Istvánné, Deli Pál, Medve György, Gáli János. *Zsellérek*: Lőrincz Pál, Hegedűs Mihályné, Nevelő András, Tankóné, Kocsis Mihályné.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

MOCSÁRMÁNY (Abaúj 1643)

Barta András bíró, Lipták János, Miklós János, Orosz Miklós, Szakály Mátyás, Varga János, Nagy Pál, Szakály Péter, Benyik János, Mérges János, Molnár János, Barta János, Kocsis Mihály, Szakály János, Lengyel Imre. *Zsellérek:* Vágási János, Anna, Ilona, Rayné, Stofán.

ÚJFALU (SOMOS-) (Abaúj 1643)

Kapás István bíró, Orosz István, Tóth Máté, Németh János, Érsek Mihály, Bartha János, Bartha Mihály, Condre (1644: Kondré) János, Major György, Major Gergely, Sántha István, Tóth János, Orosz Tamás, Keresztesi Mihály, Lengyel Tamás, Dubricskó Mátyás, Takács Balázs, Érsek György. *Zsellérek:* Szénási Tamás, Lengyel József, Lengyel András, Lengyel Szaniszló, Orosz Szaniszló, Orosz Ilona.

MAGYARFALU (1644: SOMOS MAGYARFALU) (Abaúj 1643)

Kelemen István bíró, Pongrácz János, Lengyel János, Egyed Miklósné, Szakál Jánosné, Farkas Mátyás, Köteles János, Köteles Mátyás, Lengyel András, Egyed György, Köteles Miklós, Kelemen Istvánné, Bencze János, Tóth András, Hegedűs Mihály, Szabó Tamás, Köteles György, Cheglő (1644: Cziaglio) Tamás, Balogh János, Sztroczin András, Nagy Péter, Egyed Miklós, Berszencze János, Pethő Mátyás, Csapó Márton, Takács András, Halász András, Bubenko Mátyás, Ladnay János, Benyó Miklós, Tóth György, Jósa Mihály. *Zsellérek:* Lengyel Miklós, Lengyel János, Bodnár György, Lengyel Jánosné, Bencze István, Lengyel János, Szabó Miklós, Posta Mihály, Orosz Ferenc, Lengyel Pál, Varga István, Lengyel Szaniszló, Takács György, Fejér Mihály, Bálint Kovács, Tóth Ferenc, Lengyel András, Jakab varga.

SOMOS (Abaúj 1643)

Pongrácz István bíró, Lengyel László, Majoros János, Czipó (1644: Czepű) János, Mirki András, Balogh István, Molnár Mihály, Szaczuró János, Mirki Györgyné, Czipó Péter, Juhász István, Csikó Pál, Lengyel Gáspár, Kopasz Péter, Baráth András, Tehányi György, Matuszkai Jakabné, Segnyei Györgyné, Laca András, Csikó Miklós, Lengyel István, Zsigmond Bálint, Gorhizky János, Mirki András, Lengyel István, Hegedűs Márton, Bodnár János, Fenes István, Kovács János, Kajátai György, Mirki János, Czompos Márton, Czesta Mihályné, Biszagh Imre, Zsigmond György, Oczmani Jánosné, Kocsis Mátyás, Sinkó Márton, Zsigmond Mihály, Pongrácz Miklós, Köteles Andrásné, Sehonnay György, Szakály Balázs, Tóth Ignác. *Zsellérek:* Lengyel Tamás, Hanti Mihály, Kristófné, Lengyel Simon, Nagy Antal, Balogh Mihály, Dzuróné, Csonkáné, Sipos István, Fazekas Mihály, Pásztor Mihály, Lengyel Bálint.

BUDAMÉR (Abaúj 1643)

Fábián István bíró, Konrád György, Rakta György, Fazekas András, Majoros Gergely Fazekas Tamás, Voitko György, Doctor Márton, Orosz Ferenc, Mirki Pál, Poklad János, Fazekas István, Bónis Mihály, Fazekas Szaniszló, Kovács János. *Zsellérek:* Kopasz János, Kovács András, Radó András, Orosz Péter, Kecskeméti György, Fazekas Tamás, Szócs Mátyás, Orosz Pálné, Varga Kristóf, Kállay Mihály, Molnár András, Lengyel János, Pleskó András.

SEGNYE (Abaúj 1644)

Miklós András bíró, Kecskés Ferenc, Jakesó János, Barát János, Jobbágy András, Kopesó János, Pető Jakab, Pető András, Varga Miklós, Juhász Miklós, Csapó Antal, Mikó István, Pető Mátyás, Pap András, Nagy Bálint, Miser Márton, Barát András, Nagy György, Parlaghi István, Benye István. *Zsellérek:* Micsetkő Mátyásné, Kotár András, Kopesó Mátyás, Orosz János, Tóth Demjén, Bálint varga, Benya András, R. Dóra.

KAKASFALVA (Abaúj 1644)

Juhász Mihály bíró, Márkus Balázs, Raina György, Raina István, Marton István, Ferencz András, Istók András, Mihály István, Rajna János. *Zsellérek:* Juhász András, Orosz Demjén, Kelemen János, Lipták János, Bacsó Gergely, Orosz Jaczko, Kovács Mihály, Varga Ferenc, Maczkó György, Bodnár János, Juhász Palkó.

SENYÉK (Abaúj 1643)

Karácsony Simon bíró, Panol János, Horej János, Horej Mihály, Panol András, Szabó Mihály, Pleska Tamás, Panol György, Lukcsa István, Panol Tamás, Lengyel Mihály, Lengyel Vojtkó, Palyó János, Panol János, Szabó György, Varga Mátyás, Karácsony András. *Házatlan zsellérek:* Balogh Mátyás, Kosztrub Mihály.

ABOS

Demeter András, Kis Gál György, Porkoláb Gergely, Porkoláb András, Bitoczni Györgyné, Ondak Kristóf, Kovács János, Vavró Márton, Kis Gál Andrásné, Potoczni András, Dienes Jánosné, Vavró Pál, Kis Gál Boldizsár, Stanyo János, Szabó Mihály, Gerda György, Turczin Pál, Horkó Mihály, Kis Gál Márton, Halász János, Daniel István, Kis Gál István, Ondak

DÁVID ZOLTÁN

Mihály, Gödre Mihály, Pásztor Márton. *Zsellérek*: Béres János, Fazekas Tamás, Szabó Márton, Szolga András, Orosz Márton, Bodnár Tamás. *Házatlan zsellérek*: Ladnai Simon, Kis Gál Máté, Pásztor Mihály, Vojtko.

LEMES

Marton János bíró, Krupnik János, Dobai Mihály, Varga János, Peskó András, Farkas Antalné, Kis Gál Gergelyné, Novotni János, Gúrgyán Mihály, Hercze István libertinus, Kocsis György, Varga András, Lengyel Sztas, Izsák János, Lengyel János, Morvai Mátyás, Majzos Mihály, Olajos András. *Zsellérek*: Kolacska Mihály, Murár Gergely, Dobai Mihály, Nahai Jakab, Tállyai István, Peskó György.

E térség egyik legfontosabb pontja, a sóbányászat központja Sóvár volt. Az 1643. évi dézsmajegyzékben neve után az alábbi bejegyzés állt: "Exempta, decimam dare detrectavit". Az 1680. évi összeírásban azonban felsorolták lakosságát, amely a névsor szerint magyar többségű volt.

SÓVÁR

Georgius Füle bíró. *Egész telkesek*: Johannes Molnár, Gregorius Bartos, Stephanus Kakas, Johannes Kakas, Johannes Bakács, Simon Duska, Johannes Stanislaus. *Fél telkesek*: Stephanus Szabó, Thomas Egyed, Johannes Lőrincz, Georgius Béres, Johannes Máthé, Ladislaus Parilyak, Paulus Tipul, Rel. Stephani Szabó, Stephanus Gubernator, Michael Mester, Johannes Bakács, Johannes Tóth, Petrus Lengyel, Franciscus Szabó, Petrus Uhrincsak, Josephus Felső, Stephanus Hegedős, Valentinus Polyák, Blasius Duskó, Matthias Pondró, Josephus Nyizni, Georgius Novotni. *Dézsmafizető zsellérek*: Nicolaus Szabó, Martinus Zavada, Simon Bucskó, Johannes Palkó, Georgius Kocsis, Nicolaus Smetana, Johannes Mazur, Adamus Takács, Matheus Jakobescv. *Ker. pénzt fizető zsellérek*: Valentinus Bodnár, Georgius Tipul, Simon Bika, Johannes Kohut, Matheus Varga.

A dézsmafizetők névsorainak összehasonlítása alapján általánosságban megállapítható, hogy az eltelt közel 100 esztendő folyamán a megye nemzetiségi viszonyaiban nem következett be lényeges átalakulás, a korábbi magyar falvak jellege általában nem változott. Több helységben regisztrálhatjuk az eredeti magyar családnevek továbbélését. A gyakori, főleg foglalkozást jelölő (Varga, Szabó, Kovács) vagy keresztnévekből alakult családnevek (Balás, Gáll, Ferencz, Mihály, Miklós) bárhol előfordulhatnak s lehetnek újabb beköltözők is, de a csak egy-két helyen ismert, ritka nevek (Bömbölgő, Nagyfejő, Okos, Hatok, Csoma, Magas, Sötéth, Czompos, Bakács, Marcimihály, Szinnay stb.) ismétlődése bizonyíték a törzsnépesség fönmaradására.

Több helységről megállapítható, hogy a XVII. század közepén lakosságuk továbbra is szinte teljes egészében magyar volt. A családneveken kívül ezt bizonyítják az általuk használt keresztnévek gyakori előfordulása, a jövevényekre ráragasztott családnevek magyaros jellege, az özvegyasszonyok jelölésének formája, és sok más apró jel, amelyekből érezhető, hogy ekkor még szilárd magyar közösség élt ősi lakhelyén.

Sok helyütt megfigyelhető azonban már a falvak népességének felhígulása, lassú átalakulásuk tünetei: bár a helységek törzsét alkotó telkes jobbágyok között továbbra is sok ízes magyar családnév sorakozik, a névsorok végén, a zsellérek, kereszténypénzt fizetők és házatlan zsellérek között egyre több idegen név tűnik fel, megszorodnak a népi származásra utaló, esetenként az összeírók által adott családnevek (Lengyel varga) és a friss letelepedést tükröző idegen keresztnévek (Lengyel Valykó, Sztas, Gregó, Kristóf; Tóth Dzuró, Urbán, Sztaniszló; Orosz Vaskó, Hricz, Ihnat; Rusznyák Maczkó, Gyurkó, Mattvej). Így például Szentmihályon a 3 házatlan zsellér Lengyel Varga, Lengyel Lőrinc és Lengyel Palkó; Nyárs: Tóth Benyó, Tóth Szaniszló; Ardó: Tóth Jakab, Tóth Benkó, Tóth Marczin, Lengyel András; Töltszék: Lengyel Valykó, Lengyel Márton, Lengyel Gábor, Moszkva Gyurkó, Tóth Jancsi; Deméthe:

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

Lengyel Kristóf, Goczala Lengyel, Lengyel Mika; Alsebes: Orosz Petro, Orosz Hricz, Lengyel Sztas, András Lengyel, Lengyel Voitko, Jacob Lengyel; Zsebefalu: Orosz Vaskó, Rokilovszki Bálint, Starina Vojtko, Kasztenko Jakab és így tovább.

A nagy erdőségekkel borított, földművelésre alkalmatlan, hegyes-völgyes, korábban lakatlan területekre három irányból folyt a pásztorkodó életmódot folytató vlachok beáramlása: Nyugat felől, Szepes és Liptó megyén át szlovákok (tótok), Kelet felől, Zemplén megyéből és Gácsországból (Galiciából) ruszinok (rusznyákok, oroszok, muszkák), Észak felől pedig a határon át lengyelek (polyákok) költöztek a számukra szerény életlehetőséget biztosító területekre. Az idők folyamán egyre több apró települést hoztak létre, s a hadi utaktól (és eseményektől) távol eső, szinte megközelíthetetlen írtásfalvaik, kívülről állandó utánpótlást kapva, zavartalanul tudtak gyarapodni. Népfölöslegük lassan megindult a folyóvölgyekben sorakozó magyar falvak felé és az idők folyamán vegyessé alakították vagy teljesen átformálták nemzetiségi összetételüket. E folyamat egyértelműen tükröződik a dézsmajegyzékek névsoraiban, amelyek több helységben már a viszonyok gyökeres változását tanúsítják. Elsőként a nyelvhatár szélén lévő helységek lakossága cserélődött ki. Ilyen például Magyar Raszlavica, ahol az 1567-ben felsorolt számos magyar családnevet viselő jobbágy közül 1643-ban már csak a Szilvai és Makcsa maradt meg, a bíró a korábban is ott lakó Kapecska Benedek volt, de a négyre megfogyatkozó tizedfizetők között Polyák Woitko, a 19 zsellérből pedig 4 Polyák keresztnévű mutatta az új lakosok nemzetiségét, összességében 24 összeírt közül már csak 7 viselt magyar nevet. Ábrám népességéből is alig maradt azonos nevű: Durdacz István bíró mellett Ország János, Durdacz György, Orosz Gergely, Orosz Jánosné, Tóth Péter, Szemes Gergely, Tóth Gergely, Lengyel Balázs, Sidó János, Orosz Demkó, Orosz Tamás lakta. Megszaporodtak az idegen etnikumra utaló nevek Pósfalva, Prócsfalva, Lapos és több más községben is. Megingott 1643-ra Kendi enyhe magyar többsége is. 8 magyar és 4 szláv mellett 21 bizonytalanak minősíthető családnév volt, gyakran szláv keresztnévvel (Szabó Voitko, Orosz Timko, Orosz Vaskó, Orosz Demjén, Orosz Olexa). Több lengyel és Tóth családnév arra utal, hogy a helységbe mindhárom szláv nyelvű népcsoportból érkeztek új lakosok, miközben a magyar családnevek száma megfogyatkozott.

A megye magyar lakossága pusztulásának kezdete

A feldolgozott 1643. és 1644. évi dézsmajegyzékek között olykor nagy különbségek tapasztalhatók, ami a megye déli részét ért háborús károk következménye. *I. Rákóczi György* 1644 februárjában megindított hadjárata kőzetkeztében Budamér, Lapispatak és Keczer-Peklen teljesen elhamvadt, amint a dézsmaszedő bejegyzéséből olvasható. ("Totaliter ab hostibus igne combusta et devastatus.") Károk érték Ábrám és Kakasfalva községet, valamint Abaúj megyében Széplakot, Felsőhutát, Lengyelfalvát és Zdobát is, ezért megengedték, hogy a dézsmát együttesen fizessék, mert a katonaság termésük java részét elpusztította.

Sáros megye területén a XVII. század második felében hosszú éveken át véres kuruc-labanc háborúskodások folytak. A harcok fő célpontja Eperjes városának birtoklása volt, amely többször is gazdát cserélt. Az 1672. évi első hadjárat után a Felső-Magyarország meghódítására indított támadások a Kassa-Eperjes közt húzódó út mentén fekvő településeket sűrűn fölbolygatták. Eperjest 1681. augusztus 17-én reggel a császáriak, délután *Thököly* seregei

foglalták el. Ugyanezen év december 4-én *Sobieski* seregei Sóvárnál és Kellemesen táboroztak, majd 1684-ben *György Frigyes* württembergi herceg és *Schultz* tábornok csapatai 15 000 emberrel közelített a városhoz, amelyet *Thököly* 7000 katonája védett, de súlyos vereséget szenvedett. Ennek következtében a város 1685. szeptember 11-én megadta magát. A harcok a *Rákóczi* szabadságharc alatt folytatódtak, hadvezére *Forgách Simon* 1704-ben elfoglalta Eperjest, de 1710-ben a császáriak könnyűszerrel visszavették. Eközben több alkalommal megsarcolták a várost, fölérték, pusztították a hadiutak és a folyók mentén fekvő helységeket, a Sáros megyében élő magyarok települési területét.

Ekkor pusztult ki Harság magyar lakossága, ahol 1676-ban Nagy Mátyás bíró mellett Fekete György, Fazekas János, Sebők György, Benkő György, Tomkó András, Pásztor György, Nagy Mátyás, Nevelős György és Csuha György dézsmafizető jobbágyot írtak össze, de 1680-ban Nevelős György bíró mellett már csak 9 zsellér akadt, akik közül öten viselték a Polyák nevet. Terjékfalván Csákány István bírón kívül szintén csak 14 keresztyénpénzt fizető zsellér élt, közülük 6 özvegyasszony volt. Az 1676. évi dézsmajegyzék névsorai szerint ekkor már szlovák többségre váltott Kis- és Nagyszilva, Csipkés, Kendi magyar lakossága s lehetséges, hogy ebben a háborúskodások is szerepet játszottak.

Mindennél nagyobb veszteséget okozott azonban az ellenreformáció és vallásüldözés. Kezdetre 1671-ben az eperjesi evangélikus kollégium és templom elvétele volt, amelyeket 1682-ben *Thököly Imre* visszaadott ugyan, de 1687-ben megint a jezsuiták kezébe került. *II. Rákóczi Ferenc* 1705-ben ismét birtokba helyezte az evangélikusokat, de működésüket félbeszakította *I. Lipót* özvegye, *Eleonóra* régens császárné, akinek köszönhetően 1713—1773-ig a jezsuiták birtokában volt. *II. József* tanácsára az evangélikusok a közben elhagyott épületeket megvették, és azóta működött benne ismét a joggal híressé vált gimnázium és akadémia.

Thököly híveinek és a protestánsoknak kiírtása volt a célja az eperjesi vértörvényszéknek is. A felső-magyarországi hadak parancsnoka, a nápolyi születésű *Caraffa Antal* császári tábornok 1687-ben jelentette a császárnak, hogy veszedelmes összeesküvésnek jött nyomára. Az ügy kivizsgálására létrehozott politikai bíróság kegyetlen kínzásokkal kicsikart beismerő vallomások alapján 20 eperjesi polgárt és nemest végeztetett ki, közöttük a *Keczer*, *Medveczky*, *Rakovszky*, *Paláस्थ्य* család ártatlan tagjait, *Zimmermann Zsigmond* szenátort, *Weber Frigyes* és *Dániel* polgárokat, *Feldmajer Simont*, a *Thököly* hadsereg egykori parancsnokát és másokat. A törvényszék működése hosszú ideig tartotta rettegésben Sáros vármegye polgárait.

Tóth Sándor, Sáros vármegye monográfusa az ellenreformációt okolja a magyar népesség pusztulásáért. Adatai szerint a magyar lakosság a XVI. század óta a református vallás tanait követte. Saját temploma volt Asguth, Deméte, Kapi, Komlós, Szedikert, Szentmihály, Szentpéter, Somosújfalú, Ternye, Tótselymes, Töltszék községnek, valamint Nagysárosnak, Kisszebennek és Eperjesnek is. Későbbi adatok 1657-ben Budamér, 1663-ban Komlós, Nagysáros, Somosújfalú, 1681-ben Tótselymes és Balpataka református egyházát és lelkészét említették. Mint könyvében írja: "1711—1715-ig a római katolikus vallásra visszatért földesurak, *Bornemissza István* alispán, *Barkóczy Klára* bárónő, *Szirmay István* és *Tarnóczy István* rk. főesperes 100 protestáns egyházat foglalnak el." Véleménye szerint a vallásüldözés legsúlyosabb korszaka azonban 1722 és 1750 között, fő színhelye pedig a Felső-Tárca völgyében volt, ahonnan a lakosságnak éjjelente kellett falvaikból a városokba és távolabbi vidékekre menekülnie. Emiatt 1749-re a korábbi 173 protestáns imaházból már csak 13 maradt. Konkrétan említi Töltszék templomának elvételét, amelyre 1722-ben került sor, ám

az új pap a demétei református templomra is rátette kezét. Kiüldöztetésük olyannyira teljes volt, hogy a későbbi népszámlálások szerint a reformátusok teljesen eltűntek a megyéből. Hasonló megpróbáltatásokat éltek át az evangélikusok is, elsősorban a városokban élő németek.

A megfogyatkozott magyar népesség 1715-ben

Tóth Sándor szavait a XVIII. század elején megtartott országos összeírások adatai teljes mértékben megerősítik. Feldolgozásukból kiderült, hogy 1715-ig a magyarok kiűzése és pusztulása lényegében befejeződött. Ötven magyar helységből a névsorok tanúsága szerint csupán tízben tudták eredeti többségüket megőrizni (ebből 3 az északi, 7 az Abaúj megyével határos déli települési területen), s talán ugyanannyiban még a felsorolt családoknak mintegy felét tették ki. A többi magyar helységben csak hírmondónak maradt meg egy-két tősgyökeres család, miközben sok-sok szláv eredetű új név jelzi a helyükbe érkező szlovákok, lengyelek és ruszinok betelepülését. Minthogy 1680-ban még magyar többségük volt, a századforduló néhány évtizedében a magyar lakosság eltávolítása lényegében befejeződött. (A megmaradtak sorsáról később esik szó.) Nincs helyünk az 1715. évi összeírás névsorainak teljes közlésére, feldolgozásának tapasztalatait csak összevontan, az eredményekre koncentráltan ismertethetem. Mind az 1715., mind az 1720. évi országos adóösszeírásban a családfők száma jelentősen kevesebb, mint a dézsmajegyzékekben felsoroltaké s ez megnehezíti az összehasonlítást. Általában hiányoznak a társadalom alsó rétegei (a szegényebb családok) és emiatt nem lehet megállapítani, hogy elköltöztek-e vagy kimaradtak a számbavételből. Ez a magyarázata, hogy később, a szélesebb körű 1828. évi összeírásban olykor számos új név került elő.

A megvizsgált helységek közül szinte teljesen magyar maradt még Szedikert, ahol 1715-ben az alábbi 20 családot írták össze: Johannes Szabó, Stephanus Csobán, Georgius Molnár, Andreas Török, Johannes Bartos, Andreas Orosz, Michael Soltész, Thomas Szpisák, Josephus Lengyel, Andreas Balás, Johannes Király, Stephanus Lőrincz, Michael Takács, Mattheus Vad, Johannes Major, Stephanus Jakab, Andreas Dudás, Joannes Gál, Andreas Kristóf, Stephanus Pető. Az 1643-ban szereplő nevek közül a Gál, Lőrincz, Pető, Soltész és Szabó családot találjuk meg.

Megőrizte többségét Prócsfalva is, ahol a következő 15 családot írták össze: Judex Martinus Gadnay, Andreas Gergely, Georgius Illyés, Johannes Szabó, Georgius Farkas, Georgius Vojtkó, Johannes Pály, Michael Takács, Andreas Csomy, Johannes Vojtkó, Nicolaus Sirokai, Kristof Polyák, Andreas Zahoranszky, Johannes Illyés, Georgius Pály. Jakabfalván az 1643. évi magyar családok közül még megvolt a Damankos, Sugó (Szugó alakban), Gub (Gabba), Fricsi (Friss) és Bartos, a gyakori családnevek közül a Németh, 2 Varga, 3 Kocsis, Kristóf fordult elő, újonnan szerepelt kétszer is a Páll név, valamint Majoros János, de sok más, korábban meglévő család eltűnt. Ugyanakkor 10 új szlovák név bukkant elő, akik azelőtt nem laktak a helységben. Így míg 1643-ban 52:8 volt a magyarnak tekinthető és az idegen családnevek aránya, 1715-ben 17-tel szemben már 10 állt.

DÁVID ZOLTÁN

Magyar többséggel rendelkeztek még 1715-ben a további községek:

ORKUTA

Johannes Kaskó, Andreas Balla, Johannes Simon, Simon György, Georgius Pap, Andreas Perkó, Stephanus Baly, Stephanus Balla, Georgius Svecz, Michael Tamás, Johannes Martony, Michael Dadot (?), Johannes Dráb, Johannes Kozák, Andreas Simon, Johannes Vavrek, Matheus Pál, Stephanus Leskó.

MOCSÁRMÁNY

Johannes Miklós, Stephanus Varga, Michael Novotni, Thomas Orosz, Stephanus Bajusz, Johannes Bajusz, Stephanus Barta, Michael Király, Georgiusz Bajusz, Johannes Barta, Michael Varga.

SZOMOS (SOMOS)

Stephanus Bezek (Bezzegh), Martinus Kovács, Georgius Benyó, Michael Hresko, Martinus Kőteles, Johannes Suhajda, Johannes Csépe, Christ. Mlinár, Franciscus Orosz, Andreas Hegedűs, Johannes Pongrácz, Georgius Chrim (?), Stephanus Kötöles, Rel. Farkaska, Johannes Bubenka, Georgius Dudás, Johannes Csaklós!, Stephanus Balogh, Andreas Gajdos, Petrus Petyko, Johannes Magor!, Johannes Dudás, Demetrius Orosz, Matheus Orosz, Johannes Graskó, Johannes Magoncs.

SOMOSÚJFALU

Michael Bajusz, Johannes Babey (?), Andreas Érsek, Georgius Polyák, Andreas Csorba, Matheus Érsek, Michael Babey, Michael Érsek, Johannes Gabaja.

ZERNYE (ZSEGNYE)

Michael Fazikas, Matheus Polyák, Michael Fazikas senior, Franciscus Rusznák, Thomas Rusznák, Ladislaus Rusznák, Andreas Rusznák, Johannes Labancz, Johannes Novikmecz!, Matheus Semancsik, Matheus Fejes, Johannes Jakcsa, Johannes Ivanko, Andreas Ruszila, Johannes Fazikas, Andreas Fejes, Stephanus Fejes, Johannes Hajduch, Georgius Jakcsa, Andreas Parlak (Parlag), Johannes Jakcsa, Andreas Techesa, Andreas Rusznák, Johannes Fazikas.

SENYÉK

Judex Stephanus Szabó, Martinus Varga, Stephanus Brindzsa, Michael Mónos, Adamus Boltis, Adamus Fazekas, Johannes Chovanyecz, Johannes Pavel.

TIHANY

Judex Johannes Eperjessy, Stephanus Forray, Martinus Lengyel, Matheus Borovszky, Andreas Borovszky, Georgius Szebessy, Michael Szebessy, Michael Tirpák, Georgius Berta, Michael Katona, Stephanus Orosz, Georgius Tamás, Johannes Eperjessy.

NAGYSÁROS mv.

Rel. Éva Gaál, Johannes Béres, Stephanus Kizsel, Godefridus Ladulos (faber), Georgius Vitko, Rel. Liptakiana, Johannes Csizmazia, Ivanus Boeskö sen., Ivanus Boeskö jun., Matheus Gombár, Rel. Mathei Varga, Stephanus Barta, Stanislaus András, Michael Kovács, Johannes Jezo, Thomas Szlota, Andreas Szolyár, Stephanus Varga, Johannes Szikszay, Paulus Mészáros, Stephanus Csizmazia, Jacobus Varga, Thomas Liber, Michael Csizmazia.

FINTA

Johannes Gombosovszky judex, Johannes Tamás, Andreas Boeskö (1558 is!), Martinus Posta, Martinus Soltész, Nicolaus Lapossy, Stephanus Csoma, Andreas Sztanya, Andreas Csoma, Andreas Kósa, Johannes Pető.

A többi helységben többségük elenyészett s bár valamennyiben előfordulnak még jellegzetes magyar családnevek, amelyeknek minősítésénél nem lehet vita, a lakosság összetétele megváltozott és a falvakban a szlovák, lengyel, ruszin ötvözetű népesség kerekedett felül. Így például az egykor erős többséggel rendelkező Töltszék magyar lakosságának szinte teljesen nyoma veszett és helyüket szlovákok foglalták el. A falu névsora 1715-ben: Georgius Bobály, Christof Vanisovszky, Andreas Juhász, Ladislaus Koszty, Johannes Vaszaly, Michael Min(!), Michael Gazda, Johannes Palencsár, Martinus Novikinecz, Michael Dobos, Andreas Tóth,

Stephanus Miszar, Franciscus Psenicz, Stephanus Koleszár, Petrus Puskar, Matheus Haicsár, Georgius Dohos, Georgius Csima, Petrus Varga, Stephanus Buczko, Andreas Péter, Johannes Purda, Georgius Boros, Johannes Koleszarcsik, Johannes Sztolár, Johannes Vatula, Mathias Fricsovsky, Matheus Novák, Johannes Brindza, Johannes Gulyás, Stephanus Hanzek. A korábbi névsorban szereplők közül hiányzik az Urbán, Makó, Török, Santor (Sándor), Rusa, Imre, Csizmadia, Bokó, Veres, Peres, Boncz, Pintér, Golyvás, Győri, Pásztor család.

Néhány további példa a magyar falvak pusztulására: Alsebes (16 családnévből csak az egy Mészáros magyar), Kendi 8 összeírt lakosából csupán a Szabó, Harságon a bizonytalan 2 Csuha és 1 Pásztor, Kisszilván a Takács és Dukay, Tölcselmes (Tótselymes) 7 családjából az egyetlen Miklós nevű viselt magyar nevet, míg Csipkésen és Osztrópataknál egyetlen egyet sem találtam. Az arányok általában mindenütt erősen romlottak, az özvegyeknél csaknem általános lett az -ova megjelölés, megsaporodtak a szlovák keresztnevek.

A szlovák többségűvé vált helységeiben azonban még mindenütt megtalálhatók a kisebbségbe szorult egykor magyar családok ottmaradt utódai. Így Keresztesen a Bárány, Kassai, Keresztes, Kovács; Zsegnyén a Fazekas, Fejes, Labancz, Parlagi, Jakcsa; Somoson a Csaklós, Majoros, Köteles, Csépe, Balogh; Szinyén a Bekecs, Csorom, Gál; Nagyszilván a Halápi, Kozma, Hegedűs; Szentmihályon a Péntek, János, Demeter, Ambrus, Gergely, Kopasz; Szentpéteren az Éliás, Baja, Sipos, Sebő; Nyársardón a Gaál, Bakó, Bódy, Vajda; Megyén a Szilvay, Csicsery, Orgonás; Kissároson a Paál, Baksa, Szomor, Mérki, Sebők, Ferencz; Fintán a Pető, Csoma, Lápossy; Kapiban 2 Kovács, 2 Kassai, Kertész, 2 Varga; Kakasfalván 3 Juhász, Bárány, Kopasz; Boroszlón a Mihály, Szalánczy, Varga, Bertha, Torma, Katona család tagjai.

Mindkét országos összeírás kiterjedt a dézsmafizetés alól felmentett Nagysáros mezővárosra kívül a három szabad királyi város, Bártfa, Eperjes és Kisszeben lakosságának adataira is. Mindegyikről házról házra haladó részletes felvétel készült, amely nemcsak tulajdonosaik nevét tartalmazta, hanem foglalkozásukról és az épületek anyagáról, minőségéről, nagyságáról is sok érdekes részletet közölt. A városok lakosságának többsége ekkor még német volt, de mellettük jelentős számban éltek magyarok is, főleg nemesi családok, míg az elővárosokban (suburbiumok) több szláv jellegű családnév olvasható. Az összeírás szerint

Bártfán volt összesen	186 ház	(suburbium 77 ház és kunyhó, "gazula")
Kisszebenben volt összesen	148 ház	(suburbium 61 ház és kunyhó, "gazula")
Eperjesen volt összesen	306 ház	(suburbium 31 ház és kunyhó, "gazula")

Több ház állott lakatlanul, a tulajdonosok nevét azonban mindenképpen föltüntették. A magyar családnévet viselők száma Bártfán 25, Kisszebenben 26, Eperjesen 84 háztulajdonos volt. Jelentős részük a nemességbe tartozott, különösen Bártfán. A Szirmay családnak mindhárom városban, *Bornemissa Istvánnak* Bártfán és Eperjesen, a főuri családok közül Eperjesen az *Andrássy* grófoknak, *Desewffy Ferencnek*, *Károlyi Sándornak* volt háza. Szerepel az összeírásban a Sáros megyében több falut birtokló Usz és Keczer család egy-egy tagja és sok ismert nemesi család (Szegedy, Korotnok, Péchy, Büdeskuty, Semsey, Berzeviczy, Sigrái Bártfán, Radacsy, Vitézi, Péchy Kisszebenben és a Palugyai, Turcsányi, Krucsay, sztankay, Pettheő, Fejérvári, Soós, Gönczi, Izdenczy, Krassay család Eperjesen). Érdekes, hogy az

1643-ban Jakabfalván összeírt Gub család két tagja Kiszzeben városában fordul elő, és föltűnik Gerecz György és János is, akiket a dézsmajegyzékben Orkután találtunk. A polgárok között Kiszzebenben szerepel még Sarudi István és János, Orlay Mihály, Csákány György, Bakó András, Buzgó Ádám, Géczy György, Újfalussy András, Kónya András, Csiszár Mihály és több más család neve. Számos tősgyökeres magyar család élt Bártfán és főleg Eperjesen is, ahol a II. negyed 88 házából 26-nak volt magyar tulajdonosa, így Kassay Ferenc, Simonyi János, Tóbiás János, Tormássy Lőrinc, Kántor Márton, Vécsy András, Józsa István, Faragó György, Fejér János, Kertész György, Balogh Mihály, Kiss Jakab, Rády Péter, Nagy István, Czeglédi Mihály, Sipos György, Komáromi János és sokan mások. Elsüllyedt magyar világ!

De hasonló sorsra jutottak a városok alapítói, a németek is. Bár 1715-ben még többségben voltak (*Korabinsky* szerint 1786-ban is), Fényes Elek 1830-ban már mindháromban szlovák túlsúlyt talált s mára teljesen eltűntek ők is e tájról. Az 1720. évi összeírás általában nem tartalmaz jelentős változásokat, az összeírt családok számában nincs emelkedés, a névsorok az előzőhöz hasonló jellegzetességeket mutatnak.

A magyar lakosság pusztulásának adatai az 1828. évi összeírás szerint

Következő forrásunk időpontjáig, 1773-ig, amikor a Helytartótanács az ország egész területéről adatgyűjtést végzett a helységekben beszélt nyelvről és a lakosság vallásáról, Sáros megyében befejeződött a magyar helységek pusztulása. Adatait megerősíti *Korabinsky* 1786-ban Pozsonyban kiadott Lexikona, aki valamennyi helység lakosságát ugyancsak szlováknak mondja (pedig ő maga eperjesi születésű volt s így a vidéket jól kellett, hogy ismerje). A megye elszlovákosodását mutatja az egyidejűleg készült első népszámlálás is, ahol több községet már szlovák néven írtak össze, mint Mali Sáros (Kissáros), Velki Sáros (Nagysáros), Medzany (Megye), Nyársany (Nyársardó), Ostrovjany (Osztrópatak), Tulcsik (Töltszék), Zubcsany (Zsebfalu). S végül a magyar népesség teljes beolvadását regisztrálta *Fényes Elek* is nagyszabású leíró-statisztikai művében, mondván "Sáros megye területén egyetlen magyar helység sem található".

A megye monográfusa az ellenreformáció leghevesebb támadását a protestáns vallású magyarok ellen az 1722–1750 közötti időszakra teszi. Ezzel kapcsolatban a lakosság meneküléséről, nem önkéntes távozásáról ír, eszerint a földesurak elűzték, elűldözték a római katolikus vallásra áttérni nem akaró jobbágyaikat és zselléreiket. Persze lehetséges, hogy voltak önként távozók is, akik nemcsak vallásuk üldözése miatt voltak kénytelenek elhagyni ősi földjeiket, elköltözésükben gazdasági okok kényszere is közrejátszott. A háborús pusztítások nyomán a megye helységeire szakadt nyomorúság előtt sokan indultak délre, a megrikult népességű, kedvezőbb életlehetőségeket kínáló alföldi tájakra. A török hódoltság megszűnése után kibontakozó nagy belső vándormozgalomban ezrek és ezrek keltek útnak, miként a szökött jobbágyokat visszakövetelő hosszú vármegyei listák igazolják. Ezt támasztja alá a Sáros megye nemessége által 1735-ben a Helytartótanácsához küldött felirat is, amelyben panaszozik, hogy a népesség nagyon megfogyott, pusztulnak a falvak, a szökevények száma egyre növekszik. (Közl: *Tóth S.* id. mű.)

E folyamat követése roppant nehéz, mert adatok híján fogalmunk nincs, hogy a Sáros megyei magyarok hová, közelebbi vagy messzi tájakra távoztak-e el. Talán az itt közölt nevek

segítenek felismerni egyik-másik család későbbi lakóhelyét, talán akadnak, akik ismerik eredeti lakhelyükre vonatkozó hagyományait. Akadhat olyan helység is, ahol még emlékeznek Sáros megyei gyökereikre. Adatgyűjtésem e problémákat nem oldhatja meg, inkább további kutatásokra kíván ösztönözni.

Annak eldöntésére, hogy a XVIII. század végére teljesen elszlovákosodott helységek népességében maradtak-e a korábbi dézsmajegyzékekben szereplő magyar lakosok, az 1828. évi országos összeírás névsorainak feldolgozásával még egy vizsgálatot végeztem el. Ez a forrás jelentősen több családot (adózőt) sorol fel a korábbiaknál, részben a számba vettek körének bővítése, részben a népességszám növekedése következtében. (Több mint 100 év telt el!) A két összeíró szántói *Szabó József* és *Szulyovszky András* munkáját később a helységek nevének betűrendje szerint rendezték és sorszámozták, így ezúttal magam is ezt a rendet követtem. A latin nyelven készült összeírásból csak a helységekben még fel-felbukkanó, magyarnak minősíthető családneveket írtam ki, a szlovák nevektől hemzsegő teljes névsorokat nem. Nehézséget okoz, hogy a korábbi magyar névalakokat sok esetben szlovákosították: a Gáspár-ból Kasper lett, a Szabó név Szabol, a Varga Vargánszky, a Gombosfalvi Gombosovszky, a Fricsi Fricsovszky, a Hommonai Huminai, a Csontfalvi Csontofalszky alakban került elő.

Vegyük sorra az egykori magyar helységeket:

ALSEBES: A mezővárossá fejlődő helység 62 összeírt lakosából 2 Bárány, 1—1 Gáspár és Varga családnév minősíthető magyarnak. A bizonytalanok közül az 1643-ban összeírtakból megtalálható a Márkus család három sarja, de nyoma veszett a Létai, Istók, Jakab, Berdó, Csicsó, Marton, Erős, József, Ladai, Nagy, Simon, Benedek, Böjtös nevűeknek.

ASGUTH: 1828-ban Alsó Asguthon csupán 9 adózőt írtak össze, közülük két Rákos család 1558-ban és 1643-ban is szerepelt. "Paulus Georgius" nevű lakosa talán azonos az 1558-ban már ott élő Pál családdal, de hiányoznak a Magos család utódai (akikből a XVII. század közepén három is volt), továbbá a Miklós, Gáll, Balogh, Nagy, Mattó, Pusztai, Takács, Darabant nevűek. — Felső Asguth 25 felsorolt családjából csak egy Kocsis nevű minősül magyarnak.

BODONLAKA: Egyetlen név sem azonos a tizedfizetőkével, csak a Szinnay család élt korábban a közeli Gergelylakán. Rajta kívül 2 Balás, a Huszár, Iván, Jambocz, Liszi, Pásztor és Varga név fordul elő (22-ből), de nem található meg a Vincze, Czakó, Kopott, László és Várkonyi család.

BOGDÁNY: Föltűnően sok magyar családnév szerepelt 1828-ban, akik korábban nem voltak ismertek. A Bálint név hatszor fordult elő, lehetséges, hogy az 1643-ban összeírt Bálint deák leszármazottai. A Böszörményi és Szabol név háromszor, a Dankó, Mikus, Halász, Kopasz, Bezzeg, Kertész, Bugos (Bagos), Deák, Miklós és Labanc név egyszer-egyszer találtatott. Közülük azelőtt csak Kopasz Márton jobbágy adott tizedet. A faluban élő cigányt is Johannes Cigánynak hívták.

BOROSZLÓ: A legtöbb magyar családnevet talán itt írták össze, holott a falu a XVI—XVII. században inkább vegyes lakosságú volt. A nevek betűrendben az előfordulás számával: 2 Csigás, 4 Csonka, Czih, 5 Bertha, 2 Dudás, Farkas, 2 Gáspár, 2 Hommonay, Kertész, Magyi, Szabol, 3 Tamás, 4 Varga, Bencza, Soltész. Az összeírt 79 családból 30 magyar nevet viselt.

BÖKI (Bükki): A helység lakosságának egyharmada szintén magyar nevű volt, mégpedig a Balogh, Béres, Buzogány, Kertész, Kovács és 2 Kurucz család, a 21 lakosból heten. 1644-ben egyet sem soroltak fel, de ott élt Halász Ferenc, Medve György és Varga Mihály.

BUDAMÉR: Ádám, Boldizsár, Csutorás, Forgács, Gergely, Lévai, Mátyás, Molnár, Ordas, Soltész, Tóth. 1644: csak Molnár András neve azonos, de a faluban több magyar család (Fábián, Konrád, Kovács, Fazekas /5/, Majoros, Doctor, Mirki, Bónis, Kopasz, Kecskeméti, Szőcs, Kállay, Varga) élt.

CSELFALU: Bacsa, Halyagos, Kohányi, 4 Názary, Rákos, Szabol. — 1558-ban 4, 1644-ben 2 Rákos család volt.

CSIPKÉS: Mindig kis lélekszámú falu volt, de míg 1643-ban csak magyarok lakták (György, Zsigmond, Setét, Kapitány, Bezzegh, Varga), az 1828-ban összeírt 4 család között már egy sincs (Blanya, 2 Durkács, Valykó). 1680-ban is csak 4 lakosa volt (György András, Krepelyák Mihály, Lengyel Stas és Rel. Mihályné), 1720-ban mindössze kettőt írtak össze (Szalveczky és Tachinyi). A magyarok ezek szerint már 1680 előtt kipusztultak s a váltakozó nevekből ítélve 1828-ig nem kapott állandó lakosokat.

DEMÉTHE: Bár 1643. évi névsora sok gyanús, bizonytalan eredetű nevet tartalmaz, a falu magyar voltát bizonyítja, hogy református templomát Töltszékével együtt 1722-ben vették el. 1828-ban 26 családja közül már csak a 3 Szabol és az Ortatay családról lehet feltételezni magyar eredetet.

FINTA: Egykor jelentős magyar lakosságból csak 2 Kósa (Kossa) és a Lapossi (Laposs) család maradt meg. Rajtuk kívül az összeírt 51 adózó közül 1—1 Balkányi, Gelyesz (Gerecz?), Gróf, Soltész és Szabol nevű lehetett magyar, a Csoma, Barta, Nagy, Kozma, Bencze, Butos, Jancsó, Tavali, Máthé, Németh, Jakab, Kocsis, Péntek, Pethő, Ferencz, Bozóki, Szontóczi, Tatár, Mérki, Kulcsár család helyét szlovákok és ruszinok foglalták el. (Több családnév ov-val végződik. Nem maradt egyetlen Tóth, Lengyel, Orosz, Rusznyák nevű sem.)

GERGELYLAKA: A táj egyik legmagyarabb községének népessége is teljesen kicserélődött. Csak a Frics(i), Kiss és Kocsis név ismétlődik, de gyakoriságuk miatt ezek nem bizonyítanak kontinuitást. A többi magyar családnév (2 Bajusz, 2 Bencs, Fábián és Kardos) azelőtt nem fordult elő. Egyik-másik név lehet magyar eredetű (Gazdan, Vargovcsik, 3 Paly, Pallya), de ez nem bizonyítható. A régi családok közül a Sugó (Szugó, Zugó) 1720-ban Jakabfalván, a Szinay 1828-ban Bodonlakán fordul elő, a többieknek (Sötéth, Berecz, Mathó, Gegő, Faragó, Zabi, Csoma, Butos, Kenézlő, Zakariás, Balogh, Hegedűs, Györke) nyoma veszett.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

HARSÁG: Pusztulásáról már szó esett. — 1828-ban 80-ra szaporodott lakosságából már egyetlen jellegzetes magyar családnév nem akadt, csupán 5 Varga és 1—1 Csordás és Vadnai lehet újabb jövevény. Sok a Zsulya nevű (kilencen viselték), itt is eltűntek viszont a korábban számos ágon futó Lengyel, Polyák, Tóth nevű családok.

KISSÁROS: Régi magyar családjai közül egy sem maradt meg, csupán a Varga név ismétlődik, de ennek nincs bizonyító ereje. 1828-ból csak a Juhász és Kopasz név minősül magyarnak, s talán a Siroka(i), Bala, Csopp család is az volt, de 50 szlovák mellett számuk mindenképp elenyésző. Bár a XVII. század közepén magyar jellege vitathatatlan, az új lakosok beözönlése már akkor megkezdődött, erre utal a számos Lengyel családnév.

KISSZILVA: A falu népessége is hasonló összetételű volt, azzal a különbséggel, hogy eredeti lakosságához elsősorban oroszok érkeztek, de jöttek tótok és lengyelek is, amint az 1643-ban összeírt sok Orosz, Tóth, Lengyel családnév igazolja. Az Orsolya, Simon és Nagy családnév kiveszett, helyettük a Kolbászy, Kovay, 2 Juhász nevű volt magyar, talán a Giba és Hajduk család is, de ez az összeírt 25 lakosnak csak kis töredéke. A falu a Csergő hegy alatt a nyelvhatáron feküdt.

KOMLÓS: A magyarság egyik legelső, fontos települése szintén teljesen átalakult. Régi családjai, mint a Nagyfejő, Golyvás, Fülöp, Benkő, Dosnai, Török, Balogh, Komári, Győri nevéek sorra eltűntek, csupán a Dudás (Duda) és Gáll név ismétlődik, de ez nem bizonyít folyamatosságot. A korábban több ágon futó Kundraht (Konrád) családnév 1828-ban Kaproncán fordul elő, az újonnan feltűnő Dósa család viszont sehol nem volt ismert. A helység 31 összeírt lakosa nagy többségében szlovák nevet viselt.

KOMLÓSKERESZTES: Nem sokkal jobb a helyzete a mellette fekvő, ugyancsak a magyar nyelvhatár szélén fekvő falunak sem. Lakói közt a Balás, Csorba (3), Hetés, Izsák, Keresztes, Legény, Perzsely, Varga név minősíthető magyarnak, de a régi családokból (Kozma, Kis, Jakus, Hegedűs, Szarka, Prócsi, Pál, Szakó, Juhász, Tamás, Pap, Valló, Ambrus) senki sem maradt, egyedül a Keresztes családnév folyamatossága mutatható ki.

MAGYARJAKABFALVA: Szintén jelentős magyar gócpont volt, református egyháza Kisszebenhez tartozott, onnan járt ki papja magyarul prédikálni. Lakossága teljesen kicserélődött: míg 1643-ban a 61 dézsmafizető közül szinte valamennyi magyar névadást tükröző családnevet viselt, 1828-ban 51-ből csak egy Majoros nevű akadt, a többiek szlovákok voltak.

MEGYE: Nagy magyar helység volt, ahol még a házatlan zsellérek is dézsmát adtak. Itt még több magyar és bizonytalan hovátartozású családnév volt 1828-ban is, bár többsége ugyancsak szlovák lett. A régiek közül ugyan egy sem maradt, de valamelyik magyar helységből idesodródott a Dudás család 5 taggal, 2 Lovász, 2 Szilvay, 1—1 Marton, Sennyey és Varga nevű. Az egykori családok eltorzított nevekkel kerülnek elő, mint a Gáspár (Kasper) 5 tagja, a Mátyás (Matyis) család 3 tagja, a Gallyas helyett pedig 4 Gallya nevűt soroltak fel.

MOCSÁRMÁNY: Egyformán 3—3 taggal szerepel mindkét forrásban a Bajusz család, maradt egy Varga nevű is, de 1715 óta eltűnt a Miklós, Barta, Király család, helyettük 2 Kassai és egy Suga (Sugó) családnév fordul elő, ám 38 családra növekedett lakosságából a többiek mind szlovák (vagy bizonytalan) nevet viseltek.

NAGYSÁROS: Népesége 24 családról 339-re növekedett. A sok új név között számos magyar is előfordul s a bizonytalan névalakokkal együtt a lakosság egyharmada még 1828-ban is magyar lehetett. A korábban összeírt, meglehetősen jellegtelen családnevek közül csak a Béres jön elő 4 taggal, de nincs egyetlen Varga, Csizmazia, Barta, András, Kovács és Szikszay. A környéken megismert családnevek közül viszont többen a mezővárosba költöztek, így a Bezzeg (2), Kopasz (4), Sigray (4), Gaál (6), Vörös (2), Németh (3), Sebők (4), Mészáros (2), Ambrus (2), Szilvay (2), Demeter (2), Gács (2) taggal, továbbá 1—1 Bukóczy, Szakács, Ravasz, Orgonás, Kassay, Csapody, Székely, Sztankay és több más család. Bizonytalannak tekintetem a Sátán (Szatan), Paulus, Csirip, Kiszeli nevűeket, akikből mindből több ág haladt. A rengeteg különböző eredetű szláv beköltöző Nagysárost is szlovák többségűvé alakította.

MAGYSZILVA: Az 1828-ban összeírt 43 családnak csak töredéke viselt magyar nevet. A régi családok közül csak az egyetlen Kozma maradt (nyolc taggal), de eltűnt a Mátyus, Toldi, Kapronczy, Nagy, Szokoly család. Új nevek viszont: Palozsáy, Diák, Estók, 2 Kovács.

NYÁRSARDÓ: A két falu régen egyesült, jelentős magyar lakosságából alig maradtak. A régi nevek közül megerősödött a Karniss család: 1828-ban 6 tagját sorolták fel, de a többek eltűntek s helyükbe Szalay, Gazsi, Éliás, Kozma, Simon, Buzinkay, Benedek, Bácskay nevet viselő lakosok költöztek. Sok volt a bizonytalan eredetű névalak és még több a korábban ismeretlen szlovák család.

ORKUTA: Jóllehet forrásaink szerint ez a falu is szlovák lett, 1828-ban az összeírt családnevek többsége még magyar volt: 55-ből 31 és ehhez járult 11 bizonytalan névalak. Az 1643-ban ott élő családok közül megtalálható az Okos, Páll (4 taggal) és Dea családnév, míg a többiek a szomszédos magyar községekből verbuválódtak: 5 Marton (Martony), 5 Szegery (Szegory, Szedory), 2 Szűcs, 1—1 Papp, Szebessy (Szepessy), Tomory, Balla, Simon, Fertelmes, Puskás, Huba, Várhely, Vármeghy, Palkó család. Ugyanakkor soknak nyoma veszett, tehát itt is jelentős mozgás figyelhető meg. Érthetetlen a helység minősítése, bizonyára 1773-ban is többségében magyarok lakták.

OSZTRÓPATAKA: Lakossága szintén kicserélődött, de az 52 összeírt lakos közül még a XIX. században is voltak magyar családnevet viselők (Ambrózy, Baly, Bordás, Gábor, 4 Horváth, 3 Magda, Pásztor, 2 Szalay, Tokary). Eltűnt viszont a Kulin, Tatár, Bakalyár, Mihály, Demeter, Gáspár, Dóka, Ágoston, György, Stefán, Demjén, Kerekes, Nagy, Tóth, Varga, Miklós, Bálint, Ádám család és a helység szlovák többségű lett.

PÓSFALU: A kisenemesi családokon kívül csak 6 lakosát írták össze. Közülük a Felcser és Jakab tekinthető magyarnak, de a nemesekkel együtt még többségben lehettek.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

SENYÉK: Összeírt 14 lakosából 4 Martony, a Béres, Boldizsár és Gáspár család még magyar nevet viselt.

SOMOS: A mezővárossá fejlődő helységben 137 családot vettek számba, többségében szlovákokat, de lakói között a régi magyar családok is tovább éltek: 4 Juhász, 4 Varga, 4 Iván, 3 Gocs (Göcs), 2 Gáspár, 2 Szepessi, 2 Posta, valamint a Spáczay, Balogh, Károly, Dudás, Huszár, Sárkány, Sztankai és több bizonytalan, szlovákosított nevű (például 3 Szabol vagy a Bardag, Szokol, Piroh, Szoszan, Batsa, Lazor, Gerda, Laszati stb.) család.

SOMOS ÚJFALU: Korábbi családnevei közül az Érsek Érsik alakváltozatban és a Csorba név még megtalálható, mellette 2 Csatlós, 1—1 Papp, Varga, István és a bizonytalan Karabirus (Karabélyos?), Humennyik (Homonnai?), Bugos és Gabana (1715: Gabaja) tűnik fel. De 42 lakosának ez mindössze csak töredéke.

SÓVÁR: Lakossága szintén nagyon megduzzadt, a 120 összeírt közül 34 viselt 1828-ban is magyar nevet. Az 1680. évi névsorból egyedül a Bakács család neve maradt meg, de a többi magyarlakta községben megismert nevek közül előfordul a Sebő 5 taggal, a Székely hatszor, a Forgács, Krutsai, Mézes, Juhász háromszor, a Szalai kétszer. Új nevek még: Huszti, Magyar (2), Sárkány, Derbai, Andris, Szűts, Balog, Géczi. Már korábban is előfordult párhuzamos névadás (Kakas-Kohut, Felső-Nizni), közülük a Kohut, továbbá a Szabol, Hajduk, Bartos, Lukács családnév bizonytalanak minősül.

SZEDIKERTE: A korábban népes magyar falu sok új lakost kapott, a nevekből ítélve zömmel kisoroszkokat. Régi családnevei közül egyetlenegy sem maradt meg, csupán a szomszédos Magyarjakabfalván honos Domonkos család 2 tagja fordult elő. Hetven lakosából mindössze 15 viselt magyar nevet: 2 Csigás mellett egy-egy Haláp(i), Kondás, Balás, Juhász, Gáll, Dukay, Csini, Albert, Páll fordult elő. Ugyanakkor a Juszkuv, Kovalyov, Buczkov, Duruv, Tomkuv stb. családnév ruszinok, a Kris, Sztach, Szlavkovszky, Kosztalnik, Michalevszky szlovák, a 3 Polatsek lengyel betelepülőkre utal s így az egykor virágzó magyar Kert eltűnt, lakossága teljesen kicserélődött.

SZENTMIHÁLY: Ugyancsak jelentős magyar település volt Orkuta mellett. Egykori családjai közül csak a Gergely élt még a XIX. században három ágon, a Kispáll, Sebestyén, Gabó, Demeter, Tóth, Vadas, Antal családnak nyomaveszett. Helyettük új magyar családnevek: Marton (négyyszer), Miklós (háromszor), Gáll (kétszer) és a Péntek, Pusztai, Marosi, Mészáros, Szapora, Kopasz, Boldizsár név egyszer-egyszer. A helységben ugyanakkor 60 család viselt idegen (vagy bizonytalan) nevet, így szintén szlovák többségűvé vált.

SZENTPÉTER: Kellemes meglepetés, hogy az 1643. évi dézsmajegyzékben szereplő jellegzetes Hatok családnév 1828-ban még öt ágon is fut, de előkerül a Bajó (Baja), Gáspár, Szabó név is. Bár a helység magyar lakosságának többsége elköltözött (Sipos, Hertneki, Hegedűs, Lőrincz, Jakab, Korpás, Palkas, Sóvári, Vidó, Urbán, Andri, Kerekréti, Ráskai, Sebő, Barta, Seprőkötő, Nehéz, Fazekas, Takács, Jósa, Jakó család), helyettük betelepült 4 Varga, 3 Csapi, 2 Nagy, 2 Kiss, 2 Szappanos s egy-egy Sinai, Fülöp, Éliás, Ungvári, Balás, Kassai, Bili,

Béres, Juhász, Csigás és Iványi nevű. Így a falu társadalmában 89 lakos közül még 32 viselt magyar nevet, de kisebbségbe kerülve nyelvüket lassan mégis a szlovákkal cserélték fel.

TEHÁNY: A helység lakossága ugyancsak megnőtt, de a családnevek többsége még 1828-ban is magyar volt. Ez némileg ellentmond *Tóth Sándor* közlésének, mely szerint 1805 után már nem volt, aki a templomban megértse a magyar szót. A korábban is megtalálható magyar családok közül az Eperjessy 7 ágon is futott, az újonnan föltűnő Forrai családból tizen viselték e nevet, s a véleményem szerint ugyancsak magyarnak tekinthető Borovszky családból éppenséggel tizenegyen. Rajtuk kívül 4 Halász, 4 Berta, 3 Forgács és Lengyel, 2—2 Márkus, Somosi és Varga, 1—1 Katona, Buza, Juhász, Takács, Fogdmeg (!) és Szepessi összesen 54-et tesz ki, míg a szláv és bizonytalan nevet viselők száma 39 volt.

TÓTH SELYMES (TOLCSELMES): Alig maradt magyar lakosa, mindössze 3 Miklós és 2 Sógor család tekinthető annak a 31 összeírt adózóból. Pedig 1643-ban csak magyarok laktak s nem tudunk választ adni a kérdésre, hová lett az Istenes, Zsigmond, Cseh, Magyar, Ambó, Czipó, Marthon, Németh, Vajda, Kocsis, Tóth, Varga, Kerekes család.

TÖLTSZÉK: Ugyancsak eltűnt a helységből összes 1643. évi lakosa, csupán 4 Balsay, 1—1 Bertóthy, Miklós, Koszt, Sály és Soltész család maradt (mindössze 9) összeírásban szereplő 62 lakosából. Pedig *Tóth Sándor* monográfiájában itt számos magyar nevet sorolt fel, akik közül a Sály, Balsay és Soltész 1828-ban is szerepelt.

ZSEBFALU: E nagy magyar falu sok családjából egy sem maradt, az 1828-ban összeírt 2 Fricsi, 2 Ravasz, 1 Gáspár, Marton és Szakál nevű valamelyik szomszédos községből költözhetett be sok új szláv lakossal egyetemben, akikkel együtt a helység lakosságának száma 55 családot tett ki.

ZSEGNYE: Ezúttal itt tűnik fel a jellegzetes nevet viselő Marcimihály családnév, amelyet 1644-ben Mirk (Mérk) községben írtak először össze s ott 1828-ban is három ágon ment tovább. Eltávozott viszont a több taggal szereplő Pető, Jobbágy, valamint a Miklós, Kecskés, Jakcsó, Barát, Csapó, Mikó, Pap, Nagy, Parlaghi család.

A vizsgálat eredménye szerint 1828-ban Orkuta és Tehány kivételével már mindenütt a szlovák-lengyel-ruszin bevándorlókból verbuválódott lakosság kerekedett felül, s többségbe kerülve meghatározói lettek a helységek népi jellegének. Ugyanakkor az is kiderült, hogy még valamennyi községben megtalálhatók a magyar családok nyomai, sőt egyik-másik folyamatosága is kimutatható. Nem távoztak el tehát valamennyien, de a megmaradtak már kevesen voltak a települések magyar jellegének megőrzéséhez, s lassan asszimilálódtak a szlovák többséghez. Hasonló folyamat ment végbe a megye német többségű városaiban és falvaiban, illetve a helységekbe szórványosan beköltöző más nemzetiségűek, lengyelek és ruszinok között.

A magyar lakosság jelenléte megfigyelhető a megye szlovák többségű helységeiben is. Végigfutva e települések névsorait, csaknem valamennyiben találunk magyar névalakot tükröző családneveket. Ez részben a magyar lakosság szétszóródásának következménye, részben a

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

helységek eredeti népességére utalnak, amely a később beköltöző és túlsúlyra jutó etnikumban elmerült. A teljesség igénye nélkül ezekből is bemutatok néhányat annak igazolására, hogy magyarok Sáros megye csaknem valamennyi helységében még a XIX. század elején is kimutathatók. A helységnevek betűrendjét követve csak a családneveket tüntetem fel.

ABOS: Balás, Buzogány, Mihály, Miklós, Szabol
 ADÁMFÖLDE: Fertály, Gárdos, Jani, Kazár, Kovács
 ALSÓMÉRK: 5 Begányi, Lázár, Lőrincz, 3 Marczimihály, Pongrácz, Szakál
 ALSÓMIROSSÓ: Cserép, Kapa, Szabó
 BERETTŐ: Balogh, Béres, Berki, Boldizsár, Csepp, Éliás, Juhász, Kertész, Kolosváry, Martony, Mészáros, Mondok, Soltész
 BOGLYÁRKA: Árva, 2 Ferencz, 2 Jánki, Geda, Kassai
 BOLYÁR: 2 Forgács, 2 Halápi, Kristóf, Miklós
 CSIRCS: Csáky, Gulyás, Hajós
 DARÓCZ: Csurly, Dia, Tamás
 DELÉTE: 3 Bekecs, Ducsay, Kocsány
 DUBOVA: 2 Bárány, 2 Guba, Békés, Puskás, Szilas, Szily
 FELSEBES: Bacsa, Boszi, Ádám, Halasy, 2 Mihály, Mizsy, Varga, Várhelyi
 FELSŐMÉRK: 2 Egyed, János, 2 Lőrincz, Szabol
 FELSŐMIROSSÓ: 3 Baka, 3 Barna, Mihály, Pajtás
 FELSŐTVAROSCSA: 2 Feledy, Ferencz, 3 Szokol
 GIRÁLTH: Bacsa, 2 Bakalár, Bényi, Csigás, Debrecenyi, Estók, Csatlós, Kéri, Kocsis, Futoki, Hajda, Menkős, Molly, 3 Palya, Siri, Soltész
 HANUSFALVA: Bandsa, Ádám, Csáki, Keczeri, Keresztes, 2 Kocsis, Lukács, Szabol, 3 Verebélyi
 HÖVÉSZ: Bili, Bugos, Gabányi, Gáspár, Lőrincz, Varga
 IZSÉP: Gomba, 2 Gulyás, Károly, Magas
 JESZTREB: Gábor, Gibárthi, Gulyás, Gyulas, 3 Komlós
 KECZERPEKLÉN: 2 Bertus, Harapai, János, Sátán, Varga
 KISFALU: Balogh, 2 Csorba, 2 Herczeg, 2 Mátyás, 3 Mihály, 2 Orbán, Pálffy
 KŐSZEG: Csöpp, 2 Gergely, Kovács, Soltész, 3 Varga
 ÓFALU: 3 Csulka, Deák, 3 Jakab, Bálint, Ádám, Mátyás, Varga.N:2 Czimmermann.C:Kertész
 SZENTIMRE: Ferencz, Guby, 2 Horváth, Komlós, Kocsis, Pásztor, 3 Sárossy
 SZENTISTVÁN: Bocsányi, Halász, Kormos, 3 Mátyás, Szabó, Teriffai, 5 Vajda
 SZENTKERESZT: 2 Balogh, 2 Jakab, Hajtó, Korpás, Huszár, 2 Marton, Miklós, Szabol, Tamás, 2 Tóbiás
 SZINYE: Bekecs, Bodnár, 2 Gál, Kopasz, Mihók, Rogoz
 TEREBO: 3 Kovács, Mihály, Tamás
 VLACSA: Balogh, Bodnár, Diptay, Gacsa, Pusztás, 2 Varga, Vékony.

Végül Sóbánya adatait közlöm, amely tulajdonképpen Sóvár tartozéka volt, de 221 lakosát 1828-ban külön írták össze. Népessége alighanem az egész megye területéről verbuválódott, közöttük a magyar falvak elűzött vagy távozni kényszerült lakosaival. Ezt bizonyítja, hogy a helységekben eddig megismert családnevek javarésze helyet kapott a bányatelep társadalmá-

ban. Jellemző azonban, hogy a felületes névelemzés alapján összegyűlő mintegy 50 család, mely a népesség több mint 20%-át alkotta, nem kap szerepet a leíró statisztikusok munkáiban, a vármegye nagyhirtelen szlovákká átfestett képében ezek a magyarok sem jelentkeznek, *Fényes Elek* szerint is Sáros megyében mindenki szlovák. Pedig a jellegzetes magyar családnevek mást bizonyítanak. Íme névsoruk: 5 Bakai, 3 Balog, Burda, Csontos, 5 Ferencz (Ferenczi), 3 Forgács, 4 Fillér, 4 Gabányi, Kálmán, Korlát, Magos, 2 Magyar, Papp, Posta, 5 Sátán, 5 Szedelényi, Soltész, Szűts, Usztai, Tóth, Varga.

Külön meg kell emlékezni Magyarfalu eltűnéséről, amely az 1558. és 1643. évi dézsmajegyzékben, valamint az 1567. évi dikális összeírásban Somos és Boroszló között szerepelt, 1644-ben pedig Somos Magyarfalu névvel fordult elő. Később az átnézett forrásanyagban nem írták össze. Jelentős lakossága erős magyar többségű volt. Megszűnésének okáról nem találtam adatot, *Fényes Elek* művében a puszták közt nincs felsorolva. Földrajzi fekvéséből adódóan nagyon valószínű, hogy lakói Somost gyarapították (amely így lett később mezőváros), ahol 1715-ben Magyarfalu egykori lakói közül a Pongrácz, Farkas, Köteles, Hegedűs, Balogh, Csapó, Benyó, Biszak (Bezzeg alakban) fordult elő, míg a Posta család neve 1828-ban bukkant fel. Egyed nevű volt Sóváron 1680-ban, Felsőmérken Egeda alakban 1828-ban; Bencze nevű Boroszlón 1828-ban; Halász nevű Bogdányban 1828-ban; Sebők nevű Harságon 1676-ban, Sóváron 1828-ban, de a többieknek nyoma veszett vagy olyan távoli községekben fordulnak elő, ahol azonosságuk már nem bizonyítható. (A gyakori neveket nem vehettem figyelembe.)

A magyar népesség pusztulásának okai, összefoglalás

A magyar népesség pusztulásának és teljes beolvadásának okait röviden az alábbiakban foglalhatom össze.

Az 1245-ben kialakult királyi uradalom központjában, Nagysároson és a környező medencében a Tárca, Szekcső és Hernád völgyében a XIII. század folyamán keletkezett magyar települések meglehetősen elzárt helyzetbe kerültek. A török elleni háborúk vérvesztései miatt meggyengült magyar etnikum nem tudott állandó utánpótlást adni, miközben a szomszédos hegyvidékeken folyó ülemlett népek lassan, folyamatosan beszivárogtak a kedvezőbb földrajzi adottságokkal rendelkező helységekre. Többségbe kerülésük hosszú folyamat eredménye volt, amelyben különböző történeti események is közrejátszottak.

A magyarok számát először a területükön végigszántó hadjáratok csökkentették. Felső-Magyarország meghódítására rendszerint a magyarlakta területeken haladtak végig az erdélyi fejedelmek seregei, a XVIII. század végén *Thököly* harcolt Eperjes birtoklásáért, majd a kuruc-labanc harcok során olykor jelentős seregek felvonulásáról és táborozásáról szólnak a krónikák. A főbb kereskedelmi útvonalak mentén és a járható folyóvölgyekben fekvő községek népét a beszállásolások, sarcolások, hadi szolgálatok éppúgy sújtották, mint a háborús események, amelyeknek során több falu elhamvadt, lakóik menekülni voltak kénytelenek. Különösképpen sokat szenvedtek és pusztultak az Eperjes környékén fekvő helységek, amelyek többször is gazdát cseréltek. A háborúskodások nyomán megnövekvő szegénység is sokakat kényszerített ősi lakóhelyük elhagyására, kedvezőbb életlehetőségek keresésére, s vettek vándorbotot kezükbe.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

Jelentős veszteségeket okozott az 1709. évi pestisjárvány is, amely *Korabinsky* szerint csak Eperjesen 3000 áldozatot követelt. Adatok szólnak az Abaúj vármegyei pusztulásokról, amelyeknek nyomán több magyar helység népessége vésszesen megritkult — föltételezhető, hogy Sáros megyében is megtizedelte a helységek népességét, a magyarokét jobban, mint a hegyek közt elzártságban élő szlovák falvakat.

Mindezt betetőzték a XVII. század végén meginduló és a XVIII. század közepéig egyre erősödő vallásüldözések. Az ellenreformáció a megye monográfusai szerint csaknem teljesen kiírtotta a református gyülekezeteket, elvették templomaikat, távozásra kényszerítették a lakosokat. Sok falu népének az éj leple alatt kellett elmenekülnie, mások a fenyegetések hatására önként távoztak el és húzódtak biztonságosabb vidékekre. E folyamat állomásait egyelőre nem tudjuk nyomon követni, nincs pontos adatunk sem az eltávozók pontos számáról, sem új lakóhelyükről. Az összeírások névsorai csupán az eleinte lassú, majd hirtelen felgyorsuló változásokat regisztrálták: a jellegzetes magyar neveket viselő, tősgyökeres családok fokozatos eltűnését és a környező tájakról helyükbe költöző szláv eredetű családnevek elszaporodását. A változás helyenként folyamatos, máskor drasztikus népességcsere tanúi vagyunk.

Izgalmas kérdés a helységek birtokosainak, a vármegye nemességének szerepvállalása. Kétségtelen, hogy többségük magyar volt, ezt nemcsak nevük bizonyítja, de forrásaink is, miszerint a "művelt osztály" a XIX. században magyarul beszélt. A magyar helységek szétverésében az elvakult vallási törekvéseken kívül azonban bizonyára az is fontos szerepet játszott, hogy Sáros megye többsége szláv volt és ennek hatnia kellett a birtokos osztály tagjaira is. Ez nemcsak kétnyelvűséget jelentett, de lehetséges, hogy bizonyos csoportjaik tudatosan támogatták a megye szlovákosítását. E feltevést adatokkal nem tudom igazolni, az azonban bizonyos, hogy az erőszakos külső beavatkozást elsősorban nem nemzeti, hanem vallási célok mozgatták. Az ellenreformáció elszánt harcosainak fontosabb volt a római katolikus vallás visszaállítása, a protestánsok kiszorítása, mint hogy jobbágyaik magyar vagy szlovák nyelven beszélnek-e. Cselekedeteik következményeit nem mérték fel és nem látták előre.

Hasonló jelenségek az ország más vidékein is megfigyelhetők. Ugyanaz a cél mozgatta *gróf Kornis Zsigmond* kormányzót, amikor 1716-ban elfoglalta a Maros-székben fekvő Medgyesfalva református templomát és a távozásra kényszerített székelyek helyébe románokat telepített. Hasonló sorsra jutott *Orbán Balázs* szerint sok más falu is. Mint írja: "A vallási egyöntetűség érdekében hozott intézkedések következménye nemzetünkre nézve az lett, hogy egész vidékek, melyek a nemzeti fejedelmek uralma és a protestanizmus védszárnyai alatt magyarok által lakattak, a hogy szép móddal vagy erőszakkal katolikussá lettek, addig latinizáltattak, míg latinná azaz oláhvá lettek Erdélyben, tóttá Magyarország felvidékein".

Ez történt a Pest megyei Sződ esetében is, ahonnan *Grassalkovich Antal* herceg úzte ki a református magyarokat és helyükbe szlovákokat telepített. (Lakóikkal később Kecskemét város adóösszeírásában találkozunk, nevük mellett "ex Sződ" bejegyzéssel.) Esztergom megyében az 1701. évi *Canonica Visitatio Pilismarótról* följegyezte: "A török alatt is fennállt református egyháza, amelyet Buda visszavétele után a pesti pálosok vettek birtokukba". (Korábban is az övék volt.) Uny református iskolamesterét is eltávolították, utóda a katolikus *Szolcsányi János* lett. Epöl községről *Bél Mátyás* írja: "Lakói legnagyobbbrészt szlovákok, kevés magyarral keverve. Mintegy 33 évvel ezelőtt mindkét nemzetiség egyenlő számban

szállta meg ezt a helyet. A magyarok azonban helvét vallásúak voltak és a katolikusokat visszahagyva tovább költöztek. Így akarta ugyanis az esztergomi káptalan, a falu földesura". A németek betelepítése előtt ugyancsak sokhelyütt megtisztították a terepet az ott lakó magyaroktól. Így a Pest megyei Dunabogdány és Visegrád, a Veszprém megyei Olaszfalu, Nagyesztergár és Lókút az 1715. évi összeírás adatai szerint a németek betelepítése előtt magyar lakossággal rendelkezett. E példák bőven szaporíthatók, a kérdés teljes körű feldolgozása egyelőre várat magára.

Tény az, hogy Magyarországon a magyar lakosság az idegen telepesekkel és jövevényekkel szemben az elmúlt századok folyamán az ország különböző területein gyakran háttérbe szorult. Különösen sokat vesztett a szlováksággal szemben. A Sáros megyei falvak elvesztése nem egyedi jelenség, hasonló sors ért többszáz magyar falut Pozsony térségében, Nyitra városától északra, a nagysurányi szlovák beszüremlés területén, Bars és Hont, illetve Zemplén és Ung megyében vagy Abaújban, ahol Kassától jóval északabbra volt a nyelvhatár. Betetőzte ezt a XX. század, amikor az elcsatolt terület egészen megfigyelhető a magyarság visszaszorulása városokban és falvakban egyaránt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Györffy György*: Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest, 1987. Idézett hely: I. k. 45—47. oldal.
- Szabó István*: A magyarság életrajza. Budapest (1941). Id. hely: 18. oldal. Jakabfalva magyar lakosságáról: "A kisszebeni lelkész a XVII. század első felében a város német lakosainak német, a város és a hozzácsatolt két filiális magyarjai számára magyarul prédikált." (109. oldal.)
- Tóth Sándor*: Sáros vármegye monográfiája. Budapest, 1909—1912. I—III. k.
- Potemkin Ödön*: Sáros vármegye leírása ... Pest, 1863.
- Fényes Elek*: Magyar országnak, s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben. Pest, 1837. Sáros megye: III. k. 236—286. oldal.
- Korabinsky, Johann Matthias*: Geographisch-Historisches und Produkten Lexikon von Ungarn. Pressburg, 1786.
- Lexicon universorum Regni Hungariae locorum populosorum ... 1773. Magyarország helységeinek 1773-ban készült hivatalos összeírása. Budapest, 1920. Sáros m.: 240—252. oldal.
- Az első magyarországi népszámlálás (1784—1787). Szerk.: *Dányi Dezső—Dávid Zoltán*. Budapest, 1960.
- Az 1910. évi népszámlálás. Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat 42. k. Budapest, 1912.
- Národnostá štruktúra obyvateľ'stva SR. Bratislava 1992.

SÁROS VÁRMEGYE MAGYAR TELEPÜLÉSEINEK PUSZTULÁSA

- Gyivicsán Anna*: A magyarországi szlovákság számadatok tükrében. In: Magyarország nemzetiségeinek és a szomszédos államok magyarságának statisztikája (1910—1990). Az 1992. szeptember 2—5. között tartott konferencia előadásai. Budapest, 1994. 301—314. oldal.
- Dávid Zoltán*: A magyar-szlovák nyelvhatár 1664-ben az érsekújvári ejalet területén. In: KSH Népeségtudományi Kutató Intézet Történeti Demográfiai Füzetek 12. Budapest, 1993. 7—32. oldal.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

- MOL Dézsmajegyzékek: Abauj m. (9537—9541., 9584., 9585. sz. tekercs);
Sáros m. (9728—9732., 9757—9766. sz. tekercs).
Conscriptiones dicales Sáros m. (1645. sz. tekercs).
1715—1720. évi országos összeírás (3120. sz. tekercs).
1828. évi országos összeírás (B 136—B 140 sz. tekercs).

DÁVID ZOLTÁN

FÜGGELÉK

Magyar többségű helységek Sáros megyében a XVI. század közepén

Egykonói név	Utolsó magyar név	Mai szlovák név
1. Ábrámfalva	Ábrány	Abranovce
2. Alsebes	Alsósebes	Nižná Šebastová
3. Ardó	Nyársardó	Ražňany
4. Asguth	Alsó Asguth Felső Asguth	Podhorany
5. Balpataka	Balpataka	Babin Potok
6. Bodonlaka	Bodonlaka	Bodovce
7. Budamér	Budamér	Budimir
8. Csalfalva	Cselfalva	Čelovce
9. Csipkés	Tolcseleimes községgel egyesült	
10. Deméthe	Deméte	Demjata
11. Finta	Finta	Fintice
12. Gergelylaka	Gergelylaka	Gregorovce
13. Hásságy	Harság	Záborské
14. Jakabfalva	Magyarjakabfalva	Jakubovny
15. Kajáta	Kajáta	Kojatoce
16. Kakasfalva	Kakasfalva (Delne-)	Kokošovce
17. Kapi	Kapi	Kapušany
18. Kendi	Kende	Kendice
19. Keresztes	Komlóskeresztes	Chmel'ov
20. Kisfalva	Sároskisfalva	Mala Vieska
21. Kis Sáros	Kissáros	Malý Šariš
22. Kis Szilva	Kisszilva	Malý Slivník
23. Komlós	Tapolykomlós	Chmel'ovec
24. Lapispatak	Lapispatak	Ploské
25. Lapos	Lapos	Lopuchov
26. Licsérd	Licsért	Ličartovce
27. Magyarfalva	Eltűnt — Somos és Boroszló között feküdt	
28. Magyar Raszlavicza	Magyarraszlavica	Nižné Raslavice
29. Megye	Megye	Medzany
30. Mocsárnál	Mocsárnány	Močarnany
31. Nagy Sáros	Nagysáros	Veľky Saris
32. Nagy Szilva	Nagyszilva	Veľky Slivník
33. Nyárs	Nyársardó	Ražňany
34. Orkuta	Orkuta	Orkucany
35. Osztrópatak	Osztrópatak	Ostrovany
36. Pósfalva	Pósfalva	Pušovce
37. Prócs	Porócs	Proč
38. Sebefalva	Zsebefalva	Župčany
39. Segnye	Zsegnye	Zehňa
40. Senyék	Senyék	Seniakovce
41. Somos	Somos	Drienov
42. Sóvár	Németsóvár, Tótsóvár	Šváby
43. Szakolya	Hemádszokoly	Sokol
44. Szedekerte	Szedikert	Záhradné
45. Szentmihály	Szentmihályfalva	Šárišské Mihaľany
46. Szentpéter	Tarcaszentpéter	Petrovany
47. Tehány	Hernádtihany	Tahanovce
48. Tóth Selymes (Tolcseimes)	Tótselymes (Tolcseimes és Csipkés egyesüléséből)	Šárišské Sokolovce
49. Töltszék	Töltszék	Tulčik
50. Újfalu	Somosújfalu	Drienovska Nová Ves

A NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET TÖRTÉNETI DEMOGRÁFIAI
FÜZETEI

1985.

1. A népmozgalmi statisztika fejlődése Magyarországon I.
(A hivatalos népmozgalmi statisztika fejlődése Magyarországon a statisztikai szolgálat megalakulásától a polgári anyakönyvezés elrendeléséig 1867—1894.)
2. Házasság, család, háztartás és munkaszervezet (Pilis-Buda környék, 1724—1779).
Az európai nagy pestisjárványok.
Az első magyarországi népszámlálás.

1987.

3. Erdély népességének etnikai és vallási tagolódása a magyar államalapítástól a dualizmus koráig.
Adalékok az ormánsági "egyke" történetéhez Vajszló és Besence református anyakönyveinek családrekonstitúciós vizsgálata alapján.
A gyermek testmagasságának növekedési sémái Kelet-Közép-Európában a tizennyolcadik században.
Történelmi demográfiai kutatások Csehszlovákiában.

1988.

4. A családrekonstitúciós vizsgálat módszerei.

1989.

5. Fáy András népességtudományi és népességstatisztikai munkássága. (Születésének 200. évfordulója alkalmából.)
6. Magyarország kézművesmesterei 1828-ban.
XVI. századi török és magyar adójegyzékek összehasonlítása Esztergom és Komárom megyék adatai alapján.
7. Barsy Gyula biográfia.

1990.

8. Schneller Károly népességtudományi életműve.

1991.

9. Demográfiai átmenet Magyarországon.

1992.

10. A középkori Magyarország történeti demográfiája.

Orozva csinált kölkök.

(A házasságon kívüli születések története Magyarországon, 1880—1910.)

11. Az 1945-ös nemzetgyűlési képviselő-választási eredmények demográfiai összefüggései.

1993.

12. A magyar-szlovák nyelvhatár 1664-ben az érsekújvári ejalet területén.

Német bevándorlók II. József korában.

A migráció és urbanizáció egyes vonatkozásai Romániában.

A hazai népesség és népesedésstatisztika kezdetei.

1994.

13. In memoriam Horváth Róbert.

(Kísérlet Horváth Róbert tudományos munkásságának vázlatos áttekintésére)

Adalékok a szlovákiai magyarság asszimilációs folyamatainak vizsgálatához, 1950—1991.

Pest megyei járások léleköszeírásai, 1770—1780.

Vándorlás, nemzetiségi és demográfiai struktúrák Erdélyben.

Magyarország termékenységének csökkenése, 1910—1930.

Néhány területi, foglalkozási jellemző.